

A Lélek és bűnbánat.

„Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében, a bűnök bocsánatjára; és veszítek a Szent Lélek ajándékát.“ Ap. Csel. 2:38.

Pünkösdkor leghamarább jutunk abba a kísértésbe, hogy az emberi erő, képesség, összetartás szédületes munka-eredményeinek szenteljünk emlékünnepet. Vannak, akik megtagadnak minden felülről alászálló hatalmat, s ünneplik az emberi szív, ész, akarat *természetes erejét*; vannak, akik finom, de annál veszedelmesebb formában a megigazult, lélektől telített embernek a történelemben véghez vitt, kézzel fogható teljesítményeire utalnak, s ünneplik azt az erőt, mely *Isten segítségével* a mi erőnk is lehet; vannak, akiknek sem a természetes emberi erő, sem a megszentelt akarat munkája semmit sem jelent, azaz olyanok, kik minden pünkösdí fellendülés dacára, *közömbösök*, ugyanazok maradnak. Ezeknek az embereknek olyan megfoghatatlan, érthetetlen, sőt vádat, gyanakvást, sajnálkozást kiváltó az a gondolat — az a fatális gondolat. — hogy sem az ember természetes ereje, sem a magát igaznak mondó, újjá született állapotban még Isten országát is építeni tudó lélek ereje nem az az erő, mely hat, munkál, ujjászül, épít, hanem *mindty és egyedül csak a Szentlélek*. Ezek az emberek nem akarják megérteni — sőt épen pünkösdkor tiltakoznak ellene —, hogy az ember semmi, az ember gyenge, az ember beteg, az ember halál közt szorong, egyszóval, hogy az ember a *bűnnek* a rabja. Pünkösd nem azt jelenti, hogy *én* tettem és tehetek valamit, ha mindjárt ujjászületett állapotban is, pünkösd azt jelenti, hogy *én* semmit nem tehetek, épenséggel semmit. A pünkösdí üzenetnek az a fatális tartalma, hogy *mindent Isten* tesz. S rám nézve existenciálisan fatális azért, mert egyuttal az is lelepleződik, amire *én* vagyok képes, amit *én* tettem és teszek. Mégha olyan jó vagyok is, mégha olyan jónak tartanak is, mégha mindent megteszek is — akkor sem vagyok más mint önhitt, beképzelt, hiú, haszontalan szolga. S még hozzá lázadó. Igen! olyan, aki épen azért, mert akar valamit, mert akar valami lenni (munkatárs, Isten), betörök az Isten szentélyébe, megrabolom, durván meg-

sértem szuverénitálásában, Őt, aki egyedül jó, aki egyedül cselekszik mindent.

Ha azt mondom, hogy a legjobb ember is csak erre képes, nem hiszed el; azt mondod, hogy vétkei, káromlást szól a szám Isten ellen, azt hányod szememre, hogy nem becsülöm meg a Lélek ajándékát, azt mondod, hogy embergyűlölő vagyok, azt mondod, hogy szálnalmas felfogásnak lettem rabjává. Pedig hidd el, hogy így van! Hidd el nekem fájdalmas panaszom igazságát: az ember ember! „Óh én nyomorult ember...” „a mélységből kiáltok hozzád...” „a halál árnyékának völgyében járok...” „...nem vagyok méltó, hogy fiadnak hivatassam...” Ha neked van igazad, akkor nekem nincs pünkösödöm, de nincs sem Pálnak, sem Dávidnak, sem a tékozló fiúnak. Hidd el ezt a hihetetlen és érthetetlen tényt, hogy éppen azért vagyunk nyomorultak, azért vagyunk a mélységben, azért járunk a halál völgyében, azért vagyunk tékozló fiak, azért vagyunk szálnalmas emberek, mert szabadságot akarunk, mert rohamot indítunk az ég ellen, mert életet akarunk, mert önálló nagyságok akarunk lenni. A vágy és hiányérzet, mely kínozza a mai embert, mely különböző misztikus, spekulatív útvesztőkbe viszi a mai embert, mind arról beszélnek, hogy az ember nagyon akar valamit és nagyon elfelejt valamit. Törekszik, törtet, stréberkedik előre s elfelejti, hogy neki nem előre, hanem vissza felé kellene mennie, embernek kellene maradnia.

Az egész pünkösdi történet arról beszél, amit Isten tett. Megmondja azt is, amit az ember tesz, de az valami megszégyenítő, aljas dolog; „gonosz kezeitekkel keresztfára feszítve megölétek”. *De* Isten másképp határozott. Ez a *de*, *mert*, *ha* a bibliában nagyon sokszor előfordul. „*De* Isten feltámasztotta a halálból...” „*térjete* meg, *mert*... *elközelített* a mennyek országa. Olvasd el a Rom. lev. 8 részét. *Mert*, *ha*, egymást változtatják. Mit jelentenek ezek? Azt, hogy már jóval előbb, hogy *te* tettél volna, vagy tenned kellene valamit, *tett Isten* és erre kell figyelned. Minden törekvésedben, fellángolásodban, diadalútadban megelőzött Isten. Ez nem jelenti azt, hogy te most vele mindent megtehetsz, és semmit sem kell és nem szabad tenned, mert mindent elvégzett Isten. Amit eddig tettél az maga a bűn, amit Isten tett, az a bűnök bocsánata. Míg te Isten ellen lázongtál, Isten érted dolgozott; ellene harcoltál, s ő legyőzött. A pünkösöd mindig azt hirdeti (s neked szabad-e mást hirdetni?), hogy te mindig csak az elsőre vagy képes, a másodikat mindig csak Isten végezheti el. Tehát nem azért van pünkösöd és nem azért van pünkösdi Lélek, hogy *te* annak erejével neki feszülj az élet harcának, hogy *te* annak erejével végezd egyházmentő törekvéseidet, hogy *te* belőle programot csinálj, hanem!, hogy

vedd azt a Lelket a bűnök bocsánatjára. Ahol Lélekről van szó, ott nem más, mint irgalmatlanul a bűn lát napvilágot. De óh csodák csodája, hála a kegyelemnek, a bűn, tehát maga az ember, akinek egész lényét a bűn határozza meg, nem önmagáé, hanem *Krisztusé.* Nehogy abba a téves hitbe ringasd magad, hogy a bűn tőled valaha is elválasztható, ne gondolj arra, hogy csak bűnödöt vette el Krisztus, és most megszületett egyszersmindenkorra a te új embered: a pünkösdi ember, a lélek, a tettek embere; óh ne hidd... *Te* vagy az övé mindenestől. *Te* magad nem változtál meg, csak Isten vitte véghez azt a csodát, hogy ő megváltozott irántad. Magáévá tett, megtérített, visszafordított önmagához.

Ebben az új helyzetben el ne hited magaddal, hogy most önálló lettél, ki Isten kegyelméből magad munkálad tovább idvességedet és Isten országa diadalát.(1) Ilyen sokat ne tulajdoníts magadnak. Jól jegyezd meg, hogy nem te változtál meg, hanem Isten fordult feléd; ne felejtse el, hogy addig vagy ebben az állapotban, míg ő akarja. Vigyázz, ha valamit tenni akarnál, erőszakkal rántanád ki magad ebből az új helyzetből melybe nem te juttattad magad, melyet nem tartasz meg magadnak. Vigyázz! mert ő tett mindent, s most is az övé az első — és utolsó szó egyaránt. Neked más nem marad, mint bánkódnod azok miatt, mit te cselekszel.

De kérded talán; nem bolondság, amit én beszélek? Nem épen ez-é az igazi fatalizmus? Nem teszi-e benná az akarathat, lustává és könnyelművé az életfolytatásban ez a beszéd? Semmiképen nem! ...mert itt már rólad nincs szó; a te akarathat mennyei Atyád akarathat, a te életed: „él bennem a Krisztus.“ — Sőt, azt jegyezd meg jól, hogy még csak itt kerülsz igazán a „félelem és rettegés“ áldott helyzetébe. Bénaság, könnyelműség, lustaság nem tartozik bele a Krisztus életébe. Ezek csak az emberi élet jelzői. Krisztus élete a radikális kényszerűség: űz, hajth, szorongath, kényszerith. Ezért bűnbánath az igazi élet; feltárása a Lélek hajthó ereje akadályainak.

Lélek... ez nem azt jelenthi, hogy most hamis álszenteskedéssel a fejlődő kereszthyén élet útjára léptél, azt sem jelenthi, hogy ölbeteth kézzel várd, hogy a Lélek mindent végezzen helyetted, s te csak bólintgható csodálghozással regisztráld a szédületes eredményt. de azt sem jelenthi, hogy most te lettél a legfontosabb elem Isten országa munkájában, aki nélkül talán Isten semmire sem menne, aki nélkül megdőlnek a Sion falai, hanem azt jelenthi, hogy te most már tudod, hogy ember vagy és nem több, de azt is tudod. Isten a *te* Úrad és Istened. Krisztus a *te* Szabadithód, a *te* Megváltód, a *te* Idvezithód.

Mit tehet hát az ember? Meghajlik, összeroskad, feladja ma-

gát, bünt bán egész életében és elkötelezi magát annak, aki ilyen szuverénül jelentette ki magát. Óh Uram, mennyit harcoltál érettem, míg felnyitottad látásomat, megérttetted beszédedet! Óh mit tehetnék, mit adhatnék hálából? Felajánljam nagylelkűen hitvány segítségemet? Nem, Uram! Itt van az életem, most látom, hogy a tiéd, űzd, hajtsd, kényszerítsd, szorongasd! Harchan győztél felettem, harchan eméssz el engem!

Dávid Gyula.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VALLÁSOS NEVELÉS

A vallástanítás és az új vallástani könyvek.*

Az 1929. nov. 25-iki kerületi közgyűlés 62. sz. határozatával elfogadott és kötelezővé tett vallástani tanterv elkészítését az előadó szerint „az új 7 osztályos elemi iskolai típus indokolja”. Az ig. tan.-i javaslat — természetesen — elsősorban a külső körülményeket, nevezetesen a népiskolai oktatás új tagozását kellett figyelembe vegye. A vallástani tanterv reformját azonban sokkal mélyebben fekvő okok is sürgették.

A vallás tanítása, a vallásos nevelésnek egyik fontos tényezője, mert kétségtelen, hogy a hitéletnek van u. n. par excellence tanítható része és van főképen cselekedetekre segítő szemléltető oldala. Azzal, ha a hitélet mélységeit és mindenekét átható erejét kifejező eseményeket, történeteket tanítjuk, a hitélet fokozottabb jelentkezhetőségére még nagyon keveset tettünk. Hisz a kötelező népoktatás törvénybe iktatása óta folyton tanítottuk a vallást — sőt éppen a vallás lényegét hordozó mozzanatokot — és mégis az eredmény kétségbeejtően szomorú volt és pedig nem csak az által, hogy nagyon fogyatékos képet nyertek a tanítottak a vallásos élet nagyszerű tényeiről, hanem mert a valóságos élet és a vallás tényeihez tükröződő hitélet ellentétei nem nyervén kiegyenlítődést, olyan zavart idéztek elő a lelkekben, melyek jelentősen hozzájárultak a vallásos életben uralkodóvá válhatott közöny kiváltódásához.

A vallásoktatásban hiányzott a kellő megkülönböztetés. A hitélet tényeinek megismertetése — legjobb esetben lazán összefüggő száraz ismeretanyag felhalmozódására vezetett. Az élet-tényekből ismeret lett, melyeket az emlékezetbe raktároztunk, s ez alapon classificáltuk a tanulóknak a vallástansból való előmenetelét. A régi magyar bizonyítványokban így is volt megjegyezve: vallástani és valóban e kifejezés ösztönösen is jó volt, csak a vallástani anyaga nem felelt meg ennek a fogalomnak, legkevésbé pedig a népiskolai vallástanításban nem. Az eddigi vallásoktatás nem választotta szét a főképpen tanítható részt attól, ami elsősorban vallásos tapasztalat elősegítésére szolgál. Bármennyire is tiltakozzék valaki a vallásos élményekkel szem-

* Felolvasatott a dési és széki egyhm. közös lelkészi értekezésén, 1930 május 27-én.

ben és jelentőségében bármiképen is igyekszik lefokozni azt, a vallásos nevelésnek mindenkor ezen van és lesz a súlypontja.

A Zakeus történetét meglehetősen tanítani ugyan, de ha csak ismeret — akkor nem sok értéke lesz, ha azonban a megigazulás tényének cselekvő szemléltetésére használom fel és e nemű gondolatok sarjztatására alkalmazom, tapasztalat kiválasztására fordítom, akkor mégis más nyomot hagy a lélekben. A hitélet tényeinek ilyen szemléletes módon való megismertetésére csupán az iskolai oktatás nem egészen alkalmas, mert az ilyen elmélyülő és tettekben fokozódó szemléltetésnek az eredménye nem mérhető fel a történet elmondásával.

A kijelentés tényeit mégis csak ismernie kell minden hívőnek, az egyház mindenik tagjának. De vajjon egy élet a legbuzgóbb odaadás mellett is elégséges volna a kijelentés, a hitélet csodálatos nagyszerűségének a megismeréséhez? Azt hiszem egyértelműleg mondhatjuk, hogy ez az ismeretanyag kimeríthetetlen bőségű. Az iskolai vallásoktatásban ez a hitélet megnyilatkozásait szemléltető rész végeredményben csak nyomra vezetés lehet. A hitnek „kétféle ismerete“ van, egyiket a bibliából, a kijelentés okmánytárából szerzi, a másikat „a hatások tapasztalatából“ nyeri. Kálvin szerint is „a hit kétségnélküli ismeret is, bizonyos fajta tudás,¹ de nem olyan természetű, amelyet a világi tudományokban keresünk, mert „az evangéliumot nem lehet megérteni a pusztá ésszel“ — tehát csupán a világi ismeretek módjára nem is tanítható. A hit ismeretének a tapasztalatban kell gyökereznie. A modernizmusnak is igaz — a vallásos tapasztalat a jelszava, de mi a Kálvin utmutatásához ragaszkodunk. A vallásos tapasztalatnak azt a nemét amit Kálvin kihangsúlyoz, s melyről eddig szóltunk, a Szentlélek bizonyágtétele hozza létre. Itt az ember tapasztalását megelőzi az Isten bizonyágtétele.² Két különböző személy — Isten és ember — „találkozása, érintkezése megy végbe, éppen ezért pattan ki belőle villamos szikraként a bizonyosság“. — Ez az a biztos ismeret, amit a Heidelbergi Káté 21. k. a hit egyik lényeges részének nevez.

Az iskolai vallásoktatás — sajnos, nem elégedhetik meg csupán ezzel az ismerettel, nem azért, mintha nem ez volna a fontosabb ismeret, hanem azért, mert egyfelől az iskolai oktatásnak feltétlenül ellenőrizhető ismeretek közlésére van szüksége, másfelől a hitélet is megkíván — éppen a „biztos ismeret“ — a hitismeret egységbe foglalására, a hitismeret-részek összekapcsolása végett olyan ismereteket, amelyek éppen taníthatóság folytán sajátíthatók el. Ezek az u. n. hittani-vallástani

¹ Doumergue: Kálvin Jelleme. 56. l.

² U. o. 62. l.

ismeretek. Ezeknél az ismereteknél nem a tapasztalhatóságon van a hangsúly, hanem a tudomásul vételen és ezekre szintén nagy szüksége van a hitéletnek. Nem dogmák ezek, a népiskolában, de ha úgy tetszik a dogmák csirái, az öntudatos vallásos életnek lényeges feltételei.

A Szentírásban közölt isteni kijelentés helyes felfogásának, megérthetésének is így nem az egyéni tetszésre bízott vallásos tapasztalatnak eszközei, s ha kell korrekciói. Ez a vallásnak elsősorban tanítható része.

A már használatba vett vallástani könyvek a hitismeretek ezen megkülönböztetésének alapelvét tartják szem előtt. Ennélfogva csak a legnagyobb örömmel tölthet el bennünket ennek a felismerésnek gyakorlati alkalmazása. Ma nem lehet még hozzávetőlegesen sem felmérni annak az öntudatos vallomásnak az erejét, amely ebben az első mondatban rejlik: Én református keresztyén vagyok. (Igaz, én kibővítettem még azzal, hogy magyar református.) Nekünk pedig nagy szükségünk van arra, hogy hűveink bátran vallják magukat reformátusoknak és aztán tudják, hogy miért reformátusok. Minden vallás jó vallás, stb. közszólam leggyakrabban éppen a mi hűveink ajkáról hangzik el.

A vallásoktatás anyagát az új könyvek három csoportba osztották, az első az Egyház és élete, a második a Biblia, a harmadik a Káté. Az első és harmadik rész tulajdonképpen egy és ez az u. n. tanítható rész, ami aztán feltétlenül számon kérhető is. **Ki az, aki kifogásolni merészelne, hogy a most már a gyermek az iskolában is megismerkedik az egyházzal, amelyhez tartozik, annak életével, amelyben neki tevőlegesen részt kell vennie?**

Vessünk csak egy futó pillantást a mai helyzetre. Hányan ismerik nem csupán a nép egyszerű fiai közt, hanem az u. n. művelt hűveink sorában is annak az egyháznak a szervezetét, valódi életműködését, s ennél fogva földi létére vonatkozó célját, törekvését, feladatát és szükségleteit? Vajjon az a sok egyenetlenség nem vezethető-e vissza javarészből arra a tájékozatlanságra és tudatlanságra (ami aztán annyi rosszakaratnak a forrása) mely még annyira általános az egyház életével szemben?! Nagyon is figyelmeztetnek az idők jelei, hogy végre gondoskodjunk az egyházzal mint olyannal szemben való biztos tájékoztatásról is. Az a sok felületes és könnyelmű szabadosság (mert az nem liberalizmus volt), amit e tekintetben megengedtünk hanyagságunk és közönyösségünk folytán, egyházi életünk megcsorvásához vezetett. Míg református leányaink mit sem törődve kötnek házasságot más felekezetű — most már mondhatni egész tervszerű irányítás mellett más nemzetiségű és felekezetű férfival, addig egy róm. vagy gör. kath. leány avagy gör. keleti is,

mennyire érvényre tudja juttatni hasonló esetben egyháza felfogását és álláspontját. Az egyház életének megismertetése már a zsege gyermekkorban elengedhetetlen szükség és ez a vallásoktatás tanítható és ez ismeretnyújtás ellenőrizhetőségének egyik fontos anyaga.

A bibliai anyag a vallásos tapasztalatszerzés anyaga. Ennek az intenzitása mindig a vallástanító személyes hitéletének komolyságától és erejétől függ. Minthogy a vallásos nevelés nem korlátozható csupán az iskolára, a bibliai anyag elmélyítésére és kiszélesítésére a vasárnapi iskolák beállítása és fenntartása kínálkozik nagyon alkalmas eszköznek. A vasárnapi iskola — értsük meg — nélkülözhetetlen szerve az egyház életének. Alig egy évtizedes multra tekinthet vissza, de ahol már évek óta rendszeresen és komolyan működik, ott elvitathatatlan a nagy jelentősége és áldása.

A vallásoktatás súlypontját úgy látom az új vallástani könyvek a Heidelbergi kátéra helyezik. A legteljesebb elismerés illesse azokat a bátor kezdeményezőket, a kik — hiszem a Szentlélek utmutatására — beiktatták a vallásoktatásba. A heidelbergi káté hiterősítő és öntudatosító értéke minden kétségeskedő és kicsinyeskedő vitatkozást kizár. Olyan konfesszió, melynél világosabban a református hittartalom ki sem fejezhető. Nemcsak a református hittudat elmélyítésének a legalkalmasabb eszköze, de annak is a legmegfelelőbb módja, ami által a vallást az emberhez legjobban közel hozhatjuk. Valóban az erdélyi református hitélet reneszánszának legcélravezetőbb kiinduló mozzanata ennek a konfesszióknak a vallásos tudatba való begyökereztetése. Azzal a kifogással, hogy nehéz és egy 7—13 éves gyermek számára érthetetlen — hamar végezhetünk. Amit most nem „ért” meg, de lelki élete elemévé vált az iskolai oktatás folyamán, majd ráeszmél később az Igehirdetés, az Igével való foglalkozás alkalmával. De ki mondhatja meg, micsoda támaszt ad majd annak az életben, az ezernyi kísértések között, a mik éppen hitét támadják, egy-egy felvilágosító felelete?! Aztán ha nincs is apró részletességgel keresztül véve, de az első osztályok könyvében mint utmutatás hasznosan alkalmazható az egyes kérdések felaprózása. Hiszen még a konfirmációi oktatásban is ezt az eljárást követjük, s így aztán a kifogásolt nehézség magától megszűnik. Azt is a könyvek nagy érdeméül kell feljegyeznünk, hogy a bibliaanyagnál éppen a tapasztalatszerzetetés biztosságára alkalmas kérdéseket, gondolatokat és imádságokat illesztette be. Nem kevésbé értékesek a történeti példák alkalmazása.

Az elmondottakból nem az következik, hogy most már a vallásoktatás csak az egyház életével, történetével és hittételeivel foglalkozzék, mert a bibliaanyag közlése nélkül ismételtlen csak

káros tulzásba esnénk, amelynek hatása ma még kiszámíthatatlan veszedelmekkel járna. Ezek a részek szervesen összefonódva vezetnek eredményhez, csupán azért hangsúlyoztam, hogy ez a feltagolása a vallásoktatás anyagának eddig nem volt meg, s ezzel az eljárással szemben igen szép reményeket táplálhatunk a már-már kockán forgó vallásos és egyházi életünk érdekeinek megvédhetésére nézve.

Az anyag összeállításában nem csak a gondosság, a komoly törekvés látszik, hogy a vallásoktatást kiemelje a sülyedtségből, a lethárgiából, de hogy építő, öntudatos vallásos életre segítő hatása minden körülmények között biztosítsa. Első tekintetre zsufoltnak, sokat átfogónak látszik. Azonban nem maguk a könyvek vannak hivatva a vallásoktatás eredményének biztosítására, hanem elsősorban a vallástanítók. Bizonyára nem betanítás céljából készültek, hanem vallásos élet tényeinek megismertetésére. Ebből a szempontból célszerűnek mutatkoznak, s lelkiismeretes felhasználással a református hitélet megújulásához jelentősen hozzá fognak járulni.

Részleteiben lehetne kifogásokat emelni. Néhol a stílusa pongyola és nem eléggé magyaros. Itt-ott a könnyedség rövására terjengős. A közölt imádságok helyett szivesebben látnám az énekszövegből alkalmazott imádságokat, mint azt a jugoszláviai Református valláskönyv is felhasználja, s amit csekélységem is évek óta gyakorol. Szükséges a templomba érkezés, távozáskor fohászok felvételénél minő az V. zs. 7. verse és a XXV. zs. 2. verse.

A kezdet itt-ott bizonyára nehézkes — de ha majd jobban megismerkedünk e könyvekkel bizonyára hálás szívvel gondolunk Istenre, hogy Szentlelkével megihlette az őrállókat, nekünk egy nagy, használható alkalmas eszközt adtak e könyvekkel kezünkbe, hogy szolgáljunk a léleknek újságában és nem a betű óságában. Róm. 7:6.

Dr. Mezey Mihály.

Tananyag, tanterv, tankönyv.

(A vallástanítás egy szervezeti kérdése.)*

Ez a kérdés, bár egy módszertani és szervezeti kérdésnek látszik, mely a katechetikának súlyos alapvető kérdéseitől távol esik, mégsem nélkülözheti megoldásában és kivitelében azokat az alapelveket, melyek az egész katechetikát mélyen meghatározzák. Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy egy tankönyv elkészítéséhez, vagy egy tanterv megállapításához elég valamely gyakorlati ismerettel bírni és felesleges azoknak a tudományos elveknek ismerete, és pedig olyan ismerete, mely állásfoglalást is jelent azokban, melyek a katechetika célkitűző részében foglaltatnak. Már egy tankönyvből, még inkább a tantervből, világosan meg lehet állapítani, tisztában van-e a tankönyv és tanterv készítője ezen alapelvekkel, mit gondol a vallástanítás céljáról, tárgyáról, módszeréről, hogy gondolkozik a vallástanítás anyagának dogmatikumáról, mit tart a Biblia, egyháztörténet, Káté, stb. tartalmi és módszerei használata felől. Ha valaki a régi tankönyvek bármelyikét elővette, láthatta, hogy azokban a vallástanítás célja bizonyos erkölcsi alapismeretek és magatartás ismeretének nyújtása volt, tehát a szerző vallástanítási ideálja a nemes erkölcsi jellem, láthatta, hogy a Biblia történetei illuztrációi egyes erkölcsi igazságoknak. Jézus az erkölcsi jellemhős, aki küzd és győz, stb. Ha tehát a tananyag, tanterv és tankönyv kérdésénél járunk is, nem járunk kevésbé elvi alapon és kevésbé

* A Ref. Szemle egyik számában azzal a kéréssel fordultam lelkész és tanítótársaimhoz, hogy az új vallástanítási (el. isk.) tantervvel és a számára készült tankönyvekkel kapcsolatban felmerült észrevételeiket, amennyiben azok komoly megfontoláson alapulnak, közöljék tudományos feldolgozás végett. Sajnos, ez a kérés csekély viszhangot keltett, mert bár sok kifogást és ellenvetést lehetett hallani szóban, a legtöbben elmulasztották az alkalmat, hogy azokat írásban is közöljék. Holott ez jó alkalom lett volna, hogy a tantervre és könyvekre — melyekről elismerem, hogy gyökeresen más irányuak, mint a régiek — vonatkozó függő kérdéseket nemcsak ad hoc szavakban, hanem alaposan és elvi alapokon is megbeszélhessük. Kár, hogy ez a közömbösség azt mutatja, hogy a kérdések elvi megtárgyalására és tisztázására nem mindig hajlandók azok, akiknek pedig van véleményük. Ezt a jelenséget kétségtelenül egyházunk vezetőinek nagy öntudatlansága hozza magával, mely pedig súlyos veszedelmeket rejt magában.

A jelen tanulmány nem apologia akar lenni a tanterv és valálaskönyvek mellett — hogy arra nincs szükség, legjobban a fenti jelenség mutatja, mely szerint hat megküldött vélemény szolt azok ellen, a többi be nem küldött a közmondás értelmében pártoló szavazatnak számít — hanem azoknak az elvi alapkérdéseknek tisztázása, melyekből a tanterv és tankönyvek fakadtak.

súlyos kérdések között, mintha a Biblia, Káté vagy a hit valamelyik cikke kérdésénél tartanánk. Amint az a jó katechetica, melynek válasza van minden kérdésre, s mely a legapróbb módszeri kérdést is legsúlyosabb alapkérdéséből fejti meg, úgy csak az a jó tanterv, tankönyv és tananyagmegállapítás, mely nem ötlet-szerűleg, hanem a legsúlyosabb alapkérdések útján akar e kérdésekre felelni. A mi feleletünkben is tehát, mikor ezekről beszélünk, mindig vissza kell néznünk és utalnunk a katechetika alapvető problémáira.

Három kérdéssel akarunk itt foglalkozni: a tananyag, tanterv és tankönyv kérdésével, s először arra kell utalnunk, hogy ez a három különböző, egymással össze nem tévesztendő dolog. A *tananyag* magában foglalja azoknak a tényeknek ismeretetését, melyekben a vallástanítás célja kifejezést nyer, a megfelelő szabályozások alapján, melyeket alább kell tárgyalnunk. A *tanterv* ezt az anyagot akarja beosztani, tekintetbe véve a gyermek felfogási fokát, képességeit, a gyermek szellemi fejlettségének különböző fokai szerint. A tantervben nem lehet más, mint amit a tananyag felölel, de azt mind, elrendezve és beosztva kell tartalmaznia. A *tankönyv* a tanításnak egy eszköze. Függs tananyagtól, de függ a tantervtől is, mindkettőhöz igazodnia kell; nem lehet benne más, mint a tananyagban, nem lehet más elrendezésben, mint a tantervben, de azzal több ezeknél, hogy a tananyagnak a tanterv szerinti átadására módszeres alapon használható. Mind a háromnak tekintetbe kell venni két dolgot: a *vallástanítás célját*, s az ebből folyó s az ebből szétágazó anyagát, ez bennük a tartalmi elem, melynek nélkülözése az egész vallástanítást alaptalanná tenné, mint látható az olyan tankönyveknél, melyek készítésében ötletszerűség, gyakorlati-technikai szempontok uralkodnak; másodsor tekintetbe kell venniök a *gyermeket*, s ez bennük a formai, módszeri elem, melynek elhanyagolása a vallástanítást sikertelenné teszi, mint látható akkor, mikor helytelen tanterv és tankönyvek nincsenek tekintettel a gyermek képességeire. Az azonban, hogy mit lát a vallástanítás *céljának* és ebből kifolyólag hogyan állapítja meg az anyagot, s hogy mit gondol a *gyermekről* és milyen szempontból nézi azt, döntő kérdés, mely minden theologiai s így katechetikai állásponton különböző. E különbözőség adja most a tananyag, tanterv és tankönyv megállapítások közötti döntő különbségeket.

1. Ha a *tananyag* kérdését vesszük közelebbi vizsgálat alá, megállapíthatjuk, hogy itt két szempontot kell tekintetbe venni: egy *tartalmi* szempontot: mit kell tartalmaznia a vallástanítás anyagának, s egy *formai* szempontot: hogyan kell ezt az anyagot a gyermek számára megszabni. Felmerül itt az a kérdés: mennyiben korlátozhatják a vallástanítás anyagának megállapítását a

gyermek vizsgálatának különböző szempontjai? Lehet-e pl. a gyermek értelméhez, akaratához szabni a tanítás anyagát? Lehet-e azt mondani: a Szentháromság, a praedestináció, a váltság tanát nem érti a gyermek, tehát ez kihagyandó az anyagból? Lehet-e azt mondani: nem beszélhetek a gyermek előtt az Istenben való békességről, az Istennel Krisztusban való megbékülésről, mert ezt nem képes átérezni, vagy nem állíthatom fel eléje a keresztyén szabadság követelményét, mert ennek nem képes megfelelni, stb. Világos, hogy a kérdésre adott felelettel helytelen úton járunk, nemcsak azért, mert kimaradnának a ker. hit alapvető tanításai a tantervből, hanem azért is, mert ez az eljárás a tanítás egész anyagát alkalmazva a gyermekhez, azt relativvává, időlegessé tenné. Vannak, akik ilyen álláspontból kiindulva, tényleg azt az eljárást követik, hogy az egész anyagot a gyermekhez alkalmazzák s azt a gyermek u. n. fejlődési fokainak megfelelőleg osztják be. Egyik ilyen tanterv azért a gyermek számára legkönnyebben megérthető népmesékkal kezdi a vallástanítást, majd bibliai történeteket és egyháztörténetet ad. Világos, hogy ilyen kiválasztással sohasem jut el a keresztyén hit igazságaihoz, csak akkor, mikor nézete szerint a gyermek elég „érett” azok felfogására.

Felvethető azonban az a kérdés: egyáltalában beszélhetünk-e arról, hogy valaki bármikor is „megértheti” a váltság, a Szentháromság, a praedestináció, a hitből való megigazulás stb. titkát? Lehet-e a tételek értelmi megértésére való érettséget elfogadni az igazi megértés alapjául? Helyes dolog-e azt állítani, hogy addig nem tanítjuk ezeket, míg a gyermek nem „érett” rájuk? Lehet-e különbséget tenni a ker. hit „központi” és „periférikus” „kisebb és nagyobb” igazságai között? Van-e egyáltalában valami a ref. ker. hitben, ami ne következne a kegyelemből való megigazulás, Szentháromság, praedestináció, stb. hitéből? Ezek a kérdések azt mutatják, hogy helytelen úton járunk akkor, mikor a vallástanítás anyagát könnyebb és nehezebb anyagra osztjuk aszerint, hogy a ker. hit kisebb vagy nagyobb, érthető, vagy kevésbé érthető igazságairól beszél, hiszen Isten gondviselése nem érthető jobban, mint az ő kegyelme, sőt csak a Krisztusban megjelenő kegyelem által érthető. Nem tarthatjuk tehát elfogadhatónak azt az álláspontot, mely a vallás tananyagát a gyermek értelmi, érzelmi, akaratí képségei szempontja alá akarja helyezni. Hogy ennek a szempontnak hol van jogosultsága, később talán meg fogjuk látni.

Mi képezi a vallástanítás anyagát? A vallástanítás tulajdonképen nem más, mint *Isten ígéje hirdetése* a gyermekeknek egy bizonyos formában, mely különbözik a gyermek pásztoráció más formáitól. Most nem tartozik ide, mikben áll ez a különbség. Ebből következik, hogy a vallástanítás anyaga Isten ígéje. Itt

megint különbözik ez a megállapítás attól a véleményétől, mely a vallástanítás feladatául vallásos ismeretek nyújtását, bizonyos érzelmek felkeltését, bizonyos cselekvésekre való gyakorlást, elhatározást, erkölcsi tanácsokat stb. tűz ki. Ha az Isten igéje képezi az anyagot, akkor ez az anyag *hordozója* Isten igéjének, csak annyiban fontos, amennyiben benne az ige megnyilvánul, amennyiben azt hordozza. Tehát sem népmesék, sem erkölcsi elbeszélések, sem a háládatos oroszlán, sem a közmondásokba foglalt tanúságok nem alkotják a vallástanítás anyagát. Csak az, amiben Isten szól, az Ő igéje által, szólja a maga ítéletét és kegyelmét, az ő országának üzenetét. Három oldalon lehet tehát keresni a vallástanítás anyagát: a Bibliában, ahol Isten igéje lesz világossá előttünk, az anyaszentegyház történetében, ahol Isten munkáját látjuk az Ő egyháza felett a múltban és a jelenben az egyház hitvallásában és életében, melyben azt keressük, ami Isten akarata a mai életre nézve az Ő igéje mértéke alatt. A vallástanítás azonban mint igehirdetés is, az *egyházhoz* van kötve, tehát a vallástanítás anyaga az ige az egyház hitvallásai szerinti és alapján történő magyarázata. Az anyag kérdésében ez a pont, az egyházzal való kapcsolat pontja a legélesebben áll ellentétben minden általános, vallásos, erkölcsi vagy csak didaktikai célokat szem előtt tartó felfogással. Még akkor sem lenne nélkülözhető ez a szempont, ha a vallástanítás, mint némelyik más országban, függetlenül lenne részben vagy egészben az egyháztól, mert akkor is félszeg marad az a vallástanítás, mely nem az egyház hitvallásához kapcsolódik. Még kevésbé kell indokolnunk tehát ezt éppen nálunk, ahol a vallástanítás egyházi végzését és felügyeletét nem vonták kétségbe.

Ha az egyház hitvallása alapvető fontosságú a vallástanítás anyagának megállapításában, akkor ez a hitvallás csak a *Heidelbergi Káté* lehet, mely tisztán tükrözi a mi egyházunk hitét és világosan adja elő. Nem tekinthető tehát hitvallásnak semmi más forrásból eredő irat, vagy káté, csak az, melyet az anyaszentegyház ilyenül elfogadott. Ennélfogva a Heidelbergi Káté behozatala a vallástanítás anyagába, igen jelentős szerepet tölt be. Mivel Isten igéje a mi számunkra az egyház hitvallásában és hitrendszerében foglaltatik össze, a Szentírás, egyháztörténet, az egyház élete és a keresztyén élet, stb.-re vonatkozóan minden anyag összefoglalója, irányítója a hitvallásban található. Szükséges tehát, hogy akár a bibliai történetek, akár egyháztörténet, akár hittan, vagy erkölcsan tanításánál a hitvallás szóhoz jusson. Ez a meg gondolás vezetett oda, hogy az egyes anyagrészek feldolgozásánál a H. K. kérdései használtassanak fel irányító szempont gyanánt.

Még egy szempont van, amit tekintetbe kell venni a vallás-

tanítás anyaga megállapításánál, és ez az: mire néz az el. isk. vallástanítás, mint végső pontra. Az elemi iskolai kort a következőhöz való viszonyában egy jelentős mozzanat határozza meg, és ez a *konfirmáció*, mely ennek a foknak a végén van. Bárminek tartjuk a konfirmációt — sajnos, ebben a kérdésben sok tisztázatlan, különböző felfogás érvényesül — egy bizonyos, hogy abban az aktusban az egyház hitéről való *vallástétel* és egy öntudatos, Krisztust követő keresztyén életben való megindulásra tett *fogadalom* benne foglaltatik. Ez a két körülmény a vallástanítás elé két követelményt állít. Az egyik az, hogy a vallástanítás az anyaszentegyház hitébe úgy bevezesse a gyermeket, hogy arról vallást tehessen, s a másik: hogy a református hit szerint Krisztus követésére irányuló keresztyén életére megadja neki azokat az utakat, melyek ismeretében és használatával fogadást tehet arról, hogy ezt a hitet vallja és abban növekedni akar. Mindkettő azt kívánja, hogy a vallástanítás az egyház hite személyes vallására neveljen, az egyház hite pedig ismét a Heidelbergi Kátéban található, mely a Szentírás alapján a hívő református ember hitét foglalja magában. Ha tehát nem akarjuk azt, hogy a vallástanítás egy félszeg és befejezetlen tevékenység maradjon az elemi fokon, ha nem akarjuk, hogy a konfirmáció egy alaptalan, hevenyészett, előrángatott aktus legyen, akkor a kettő *anyagában* kapcsolatba kell hozni egymással, s ez a kapcsolat a hitvallásnak a vallástanításban való érvényesítésében állhat.

Vessünk most egy-egy pillantást a vallástanítás különböző anyagesoportjaira, hogy ott is meglássuk ennek a gondolatnak keresztülvitelét.

A *bibliai történetek* tanítása tehát eszerint nem azok erkölcsi tartalmának, vagy vallásos érzelmi vonásainak kiaknázására foglal helyet a tananyagban, sem nem azért, hogy abból egyesek, vagy az egész Izráel népe történetét akár ismeretanyag, akár példaképek gyanánt feldolgozzuk. A bibliai történetek *mint Isten igéje* foglalnak ott helyet. Ebből következik, hogy sem önálló történetek, sem tanusághordozó példázatok gyanánt nem használhatók, jelentésük, a hit egész rendszerében való szerepük a hozzájuk kapcsolt hitvallási részekben található. A bibliai történetekben Isten szól a gyermekhez, bennük az Ő életére vonatkozó *személyes üzenetet* akar közölni, mely üzenet meghallására kell a vallástanításnak a gyermeket elvezetni. Azért ezeket a történeteket a tananyag lehetőleg a Biblia szavaival tartalmazza, hogy bennük háttérbe szoruljon minden emberi színezés, vagy magyarázat, mely Isten szavát emberi szempontokra, mellékes körülményekre való utalással akarná elhomályosítani. A Biblia éppen ezért a vallástanítás egyik fundamentális anyaga, semmivel nem helyettesíthető és nem mellőzhető.

A másik anyagcsoport az *egyház történet*. Az anyaszentegyház története, annak leírása, hogyan hirdette Isten a maga igéjét az Ő egyházában, hogyan tisztította, védelmezte, büntette és vezette diadalra az Ő igazi egyházát az emberi bűn, gonoszság, kevélység ellen. Ezért egyrészt az egyház történetét csak az ige alapján lehet megérteni, mint küzdelmet Isten igéje igaz hirdetéseért s benne Isten uralmáért, másrészt Isten igéjének e világban való munkáját az Ő egyháza történetében lehet látni. Az egyház története tehát nem a reformációval, még nem is az első pünkösttel kezdődik, hanem a világ teremtésével, mert azóta már tartja és gyűjti Isten egyházában a választottak seregét. Az ige nélkül az egyház története csak háborúk, személyiségek, kulturális és szellemi törekvések históriája, de nem a Szentlélek Isten munkája a lelkeken. Az egyház legfontosabb kincse, ami azt az Isten igéjével összekapcsolja az egyház hitvallása, ezért az egyház történetét a hitvallás nélkül tanítani és megérteni nem lehet. Külsőleg sem, mert a hitvallás egy-egy igazságáért vívott harc nem maradhat ki az egyház történetéből, belsőleg sem, mert az egyház hívei a hitvallás által azok s ezért bent az egyházban mindig a hitvallás mélységétől függ az egyház életének gazdagsága. Ez kapcsolja össze az egyháztörténetet a bibliai történettel s a Bibliával, mert enélkül a kettő összefüggése esetleges lenne, s ez a magyarázata annak, hogy a kezünk alatt levő anyagban a bibliai történetek mellé illusztráló anyag gyanánt egyháztört. részek vannak felvéve.

Ebből lehet feleletet adni arra a kérdésre is, melyet az egyik beküldött vélemény írója felvet, hogy t. i. ki kell hangsúlyozni azt a tételt, hogy *ref. vallás = magyar vallás*, s hogy így a magyar történelem nagy vonásokban szintén beveendő a tananyagba. Világos, hogy itt legelőször a tételt magát kell ebben a formájában tagadásba vennünk, mert éppen olyan joggal lehetne állítani azt is, hogy a *ref. vallás = holland vallás*, stb. A „magyar vallás“ gondolatának csak abban van a jelentősége, ha úgy nézzük a dolgot, hogy Isten a *ref.* hitben a magyar népnek az Ő országa szolgálatában való külön hivatását jelölte ki, de semmiképen sem játszható ki az Isten igéje holmi, bármilyen magasztos, nemzeti gondolat vagy szempont gyanánt. A magyar történelem tehát csak úgy és annyiban foglalhat helyet a tananyagban, ha azt akarjuk vele megmutatni, hogy Isten milyen feladatot tűzött ki a magyar nép számára, hogy láttuk meg ezt a feladatot, hogyan akart Isten ennek a feladatnak meglátására és elfogadására vezetni.

Végül a harmadik anyagcsoport azt mutatja fel, hogy Isten igéje hogyan lesz valóság *az egyház és az egyén életében*. Az *egyház* életében úgy, hogy az egyház munkája, mely nem más,

mint az ige hirdetése, Isten ígéje alá rendeltetik. Az egyház élő közösség, melyben az ige kormányoz, parancsol, uralkodik, küzd és győz, melyben minden tag a Szentlélek által mint élő, tehát tevékeny és aktív kő építetik fel Isten templomává s melyben egy hit, egy szeretet és egy reménység alatt élnek mindazok, akik abba elhivattak. Semmikép sem maradhat tehát ki az egyház életének és munkájának tárgyalása a vallástanítás anyagából, mert ennek hivatása megmutatni a gyermeknek, hogy az anyaszentegyház közössége nemcsak egy reménylett és hittel megközelíthető kapcsolat, hanem élő egyház, melyben minden tagnak megvan a maga feladata. Az egyház életének és munkájának tanulása közben a gyermek látja maga előtt a valóságos, látható, földi egyházat, annak küzdelmeit, kérdéseit, munkáit, s ráeszmél arra a feladatra, mely abban, mint annak egyik tagja, reá vár. Épen így mutatja ez az anyagsoport azt is, hogy Isten ígéje nemcsak a közösségben, hanem ezen belül és ez által az *egyesben is* valósággá kell, hogy váljék. Az egyes tagja az egyháznak, ugyanazt a hitet vallja, abban él és abban vár reá a hivatás. Az egyesben akkor lesz valósággá az Isten ígéje, mikor az egyház hite az *ő hitévé* válik. Nélkülözhetetlen tehát ismét a hitvallás felvétele a tananyagba, nemcsak mint az egyház hitének, hanem, mint az egyes hitének kifejezése, mert az egyes lélek ker. életét, Istennel való helyzetét szabályozza. Ebben az értelemben a H. K. itt több mint megismerése egy rajtam kívül álló közösség hiténél; az az *én* hitem, mely életemet és annak kibontakozásait szabályozza. Így felesleges az az eljárás, hogy a káté mellett egy „Lebenskunde“ beállításával tárgyaljuk a ref. ker. élet kérdéseit, mert a Káté tárgyalása erre bőséges lehetőséget ad. Kétségtelen, hogy, mint erről több vélemény is tanúságot tesz, ez nem könnyű dolog, és jogosan lehet megemlíteni a hitvallásnak, mint tanítási anyagnak nehézségét, de az is bizonyos, hogy a hitvallás kiküszöbölése vagy annak elsőkélyesítése megbocsáthatatlan bűn lenne. Ide ebből csak annak megállapítása tartozik, hogy a hitvallásból *nem maradhat ki* semmi, ami az egyház és egyes ker. életére vonatkozólag lényeges, s mindannak a vallástanítás anyagában helyet kell foglalnia.

A vallástanítás anyagának másik meghatározó vonása az, hogyan kell az anyagot úgy megállapítani, hogy az a *gyermeknek* megfeleljen. Ezzel a kérdéssel nagyon súlyosan visszaélnék az utóbbi időben. Már rámutattunk arra, hogy a tanítás anyaga tartalmilag egy objektív és a gyermektől független feltételtől, az Isten ígétől függ, mert a vallástanítás tulajdonképpen igehirdetés, s hogy ezt nem lehet kijátszani azzal, hogy mivel az a gyermek értelmére túlságos magas, abból az ige rovására levonjuk, azt megrövidítsük. E tekintetben az újabb tantervek mind abba

a hibába esnek, hogy hivatkozva a gyermek képességeire a gyermekhez akarják szabni az anyagot, így a vallástanítást tartalmában relativizálják, emberi viszonyoktól teszik függővé. Mi azt valljuk, hogy Isten igéjét nem lehet emberi szempontokhoz mérni és azoknak alávetni avval a szemponttal, hogy a gyermekhez kell alkalmazni. Az igehirdetésben sem mondhatok le az ige tiszta hirdetéséről, csak azért, mert attól félek, hogy nem értik meg. Viszont más oldalról meg kell állapítani azt, hogy a vallástanítás anyagának mégis kell alkalmazkodnia a gyermekhez, ha azt akarjuk, hogy a gyermek azt felfoghassa és elsajátíthassa.

Egyik oldalon tehát semmiképpen sem szabad a vallástanítás anyagában levő Isten igéjét megfosztani a maga teljességétől és felségétől, akármennyire úgy látjuk is, hogy azt a gyermek elsajátítani nem bírja. Mivel azonban nem az anyag maga Isten igéje, az csak hordozója annak, míg egyrészt szabadságunkban áll az anyagot szűkíteni vagy bővíteni, könnyebb, vagy súlyosabb részt válogatni ki, másrészt felelősek vagyunk azért, hogy Isten igéjét semmiféle anyaggal sem nem azonosítsuk, se pedig az anyagot úgy ne válasszuk meg, hogy az az ige hordozója ne lehessen. Mivel, mint már láttuk, az Isten igéjében foglalt üzenet a vallástanítás anyagában az említett három formában jelenik meg, a Bibliában, az anyaszentegyház történetében és az egyház és tagjai életében, s mivel láttuk, hogy ez a három úgy összetartozik, hogy a Bibliát az egyház nélkül, az egyház történetét és életét az ige nélkül nem lehet helyes anyagnak elfogadni, látható, hogy ez a három a vallástanítás anyagában nélkülözhetetlen illetve minden, amiben ezek nyilvánulnak, a bibliai történetek és részek, az egyház története és élete és a hitvallás s vele a személyes élet törvényei.

Ha most másik oldalon a gyermekre fordítjuk a figyelmünket, azt kell meglátni, hogy a vallástanításban épen úgy, mint az igehirdetésben, Isten igéje az által lesz ható erővé, hatalommá a gyermekben, hogy erről az ígéről a Szentlélek bizonytságot tesz. Amint a legjobb textus és legjobb prédikáció hiábavaló a hallgató számára, ha az igehirdető beszéde során, attól függetlenül de mégis avval kapcsolatban a Szentlélek nem teszi hozzám szólóvá azt az ígét, úgy a vallástanításban is, az anyag csak akkor lesz a gyermek számára Isten igéjévé és üzenetévé, ha afelől a Szentlélek benne bizonytságot tesz. A Szentléleknek ez a bizonytsága nem függ azoktól a pszichológiai feltételektől, vagy lehetőségektől, melyek arra valók, hogy a gyermek értelmileg megértse, érzelmileg megragadja és akaratával, cselekvésében kifejezze a tanított anyagban rejlő „tanúságot”. Sőt épen azt látjuk, hogy sokszor ezek a külső lélektani tények, még inkább az ezek-

nek való hódolás, az ezekre irányuló figyelem a vallástanító részéről, nem elősegíti, hanem hátráltatja a Szentlélek munkáját. Egy igehirdetésben az igehirdetés érveinek világossága, levezetéseinek logikai végiggondolása lehet hatással a hallgatóra, indíthatja a tétel fölötti gondolkodásra, magános elmélyedésre, sőt beláthatja annak a cselekedetnek fontosságát, melynek a szükségét az igehirdető hangoztatja, de azt *az egyet*, ami az egy szükségességű dolog, hogy Isten igéje hozzá így szól: *térj meg!* — ezt csak a Szentlélek tudja benne megvilágosítani. Így állunk a vallástanításnál is.

Isten igéje ugyanis a vallástanításban nem azt akarja, hogy szép gondolatok, érzelmek és elhatározások támadjanak bennünk, hanem egyet akar, azt, hogy a gyermek lássa meg, hogy Isten kegyelme őt megtérésre indítja. Itt van annak a föltevésnek a súlyos hibája, mely a gyermekben bizonyos pszichológiai hatások elérésére törekszik, akár nemes elhatározások legyenek azok, akár élmények, vagy cselekvések. Az a gondolkodás, mely a vallástanítás anyagát abból a szempontból nézi, hogy erre tudja a gyermeket indítani, összetéveszti az ember gondolatát Isten gondolatával, az emberi elhatározást Isten ujjászülő erejével, az emberi cselekvést a Szentlélek munkájával. A legszebb értékrendszer, emberileg lehet a legkívánatosabb, de a vallástanítás Isten igéjét, Isten akaratát kell, hogy odavigye a gyermek elé, s a gyermeket nem gondolkodásában, vagy érzelmeiben, vagy cselekedeteiben, hanem egész valójában kell Isten elé állítani. Isten igéje tehát a gyermeket nem külső pszichológiai adottságában nézi, hanem úgy, ahogy csak Isten látja, s csak Ő mutathatja meg önmagának: *mint aki a bűn ítélete alatt van, mint akinek szüksége van a kegyelemre.* A vallástanításnak így kell néznie a gyermeket, s anyagában azt kell felmutatnia, hogy Isten üzenete hogyan szól ahoz a gyermekhez, akit nem értelmi nehézségek és egyéb kérdések, hanem a bűn hatalma tart fogásában. Ez az az alapvető szempont, melyet a gyermeknél nézni kell, mely mellett elhomályosulnak és másodrendűvé lesznek azok a pszichológiai szempontok, melyek a gyermek felfogására stb. irányulnak. Annak meglátására, hogy bűnös vagyok, hogy váltságra van szükségem, semmiféle pszichológia rá nem vezet, csak Isten Lelke és igéje teszi azt előttem világossá. És ezt az egész vallástanítási anyag központi tartalmát nem pótolja semmiféle levezetés.

Ebből a szempontból kell elbírálni azokat a véleményeket, melyek a Heidelbergi Káté kihagyását vagy „könnyebb átdolgozását” hangoztatják, vagy az anyag nagyságáról és nehézségeiről panaszkoznak. Itt nem az anyag okozza t. i. a nehézséget, hanem az a tény, hogy az anyagban rejlik Istennek az üzenete.

A „teher“ nem abban van, ahogy a próféta mondja, nem a szavakban, nem azok értelmében, hanem a prófécia tartalmában, abban, hogy Isten megszólal és ítél. A Heidelbergi Kátét a legalaposabb átdolgozás is — hiszen próbáltak már ilyet, — könnyebbé nem, de hosszasabbá, zavarosabbá, erőtlenebbé teheti, mert nem a Káté szavai és logikai értelme súlyos, hanem a bizonyágtétel tartalma, amiről szól. Az egész anyagban *nem a külső értelem nehéz* és nagy, hanem, hogy olyan súlyos dolgokról kell a gyermeknek beszélni; mint kegyelem, váltság, megigazulás, Szentháromság, praedestináció, s ezek nehézsége sem értelmi felfogásuk akadályában van, hanem abban, hogy velük szemben az emberi gondolkodás tiltakozik. Vagyis, a *vallásitanítás ezen anyagának nehézsége abban rejlik, hogy Isten utai mások, mint az emberek utai és gondolatai*. Ha ezeket kihagynánk, s emberi gondolatokról akarnánk beszélni, az egész anyag sokkal kisebbnek és könnyebbnek tünne fel mindenki előtt.

Még egy szempont van, amit az anyagnál tekintetbe kell venni a gyermekre vonatkozólag s ez az, hogy a *konfirmáció* az el. isk. vallásitanítást lezárja. Ebből következik, hogy mindent, ami a konfirmációhoz szükséges, s amit az arra való előkészítésre rábízni nem lehet, az anyagba fel kell venni. Örvendetes, hogy ezt a szempontot a valláskönyvek kritikái meglátták és méltányolták. Ebből az következik, hogy nem lehet a konfirmációra hagyni a ref. hit u. n. „öntudatoságát“, mert az „öntudatos hit“ *Beműgy/keletkezik* *hitelbőszörytanítóm* a hit anyagát, azután egy rövid előkészítésben azt „öntudatosítom“, hanem úgy, hogy az egész vallásitanítás folyamán a gyermek lelkébe beleépülnek a hitvallás alapjai, mint az ő hitvallása, bizonyágtétele az ő hitéről. Itt kell tisztán látnia már azokat a különbségeket, melyek a mi hitünket más hitvallásu keresztyénektől megkülönböztetik, de nem negatívumokban, hanem úgy, hogy a saját hitében mélyedjen el. Ezért az a több oldalról elhangzott ellenvetés, mely arra utal, hogy a tananyagban a IV. parancsolat a bibliai szöveggel van felvéve („Megemlékezzél a szombatról, hogy megszenteljed azt“) s amely ellenvetés attól fél, hogy ezzel kiejtjük a fegyvert a kezünkből a szombatosok elleni küzdelemben, nem helyes irányban nézi a dolgot. Eltekintve attól, hogy a Biblia szövegét úgy sem lehet megváltoztatni s még szomorúbb lenne, ha ellenfeleink azt vethetnék szemünkre, hogy az Isten ígését meghamisítottuk, látni kell, hogy itt a védekezés nem a szombat kérdésének eldöntésében, hanem sokkal mélyebben: a Biblia és az Isten törvénye református felfogásában, az ószövetség és újszövetség viszonyának helyes meglátásában rejlik. Ezt pedig nem az által lehet megadni, ha egy konfirmációi előkészítés néhány órája alatt megtanultatjuk a „különbségeket“, hanem

úgy, hogy a gyermek az első vallásórától az utolsóig a Szentírás református felfogása és használata módjaiba már a tanítás folyamán bejön, ha számára a Biblia Isten ígétévé nem a szavai elismerése, hanem Isten Szentlelke munkája folytán lesz. Sajnos, evvel a kérdéssel, az ószövetségnek az újszövetséghez való viszonya s vele a Biblia ref. felfogása kérdésével sok református vallástanító maga sines tisztában s innen származnak olyan elírások, mikor azt hiszik, hogy a szombat kérdésében értelmi okokkal és levezetésekkel készült fegyverekkel lehet küzdeni a szombatosok ellen.

2. A másik kérdés, amiről beszélni kell: a *tanterv* kérdése. Mi a tanterv? A tanterv a vallástanítás anyagának rendszeres, a gyermekhez szabott összeállítás. A tanterv tehát már feltételez egy tananyagot, arra épül, azzal dolgozik, azt rendezi és beosztja. Egyik oldalon kötve van a tananyaghoz. Semmi sem lehet benne, ami az anyagban benne nincs, de míg az anyag arra a kérdésre felel: mit kell tanítanom? a tanterv azt részletesen kérdezi: melyik fokon hogyan kell beosztanom a tanítás anyagát? A kettő tehát nem tévesztendő össze. Helytelen a tananyag, ha olyan részek vannak benne, melyek tanítása felesleges, melyek tartalmi követelményeinek nem felelnek meg, helytelen a tanterv, ha a tananyagot nem jól osztja be, ha többet vesz fel, mint az anyag előír, ha az anyag egyes részeit aránytalanul osztja el az egyes fokok és osztályok között stb.

A tantervnek a *Gyermekre* kell néznie. Amennyire nem lehet irányadó a tananyag kiválasztásánál a gyermek szempontja, annyira irányadónak kell lennie itt. A tanterv megalkotásában két szempontot szoktak követni. Az uralkodó szempont az volt — s részben ma is — amit *kultúrhistoriái fokok módszerének* neveznek, mely abból a gondolatból indul ki, hogy a gyermek a maga szellemi növekedésében ismétli az egész nép fejlődését, tehát a primitív gyermek a primitív nép felfogását és vallásos alkotót mutatja. Ezen álláspont szerint a tantervet úgy kell megcsinálni, hogy a legelső fokon a legprimitívebb és legegyszerűbb dolgok, a legfelsőn a komplikáltabb, fokozott abstrakciót kívánók forduljanak elő. Egy ezen az állásponton fölépült tanterv az anyagot úgy rendezné el, hogy a történeti részek legelől, az egyház életére vonatkozók később és a hitvallásra vonatkozók legelső fokon kerüljenek elő. Ennek az álláspontnak az a nehézsége, hogy már kiindulási pontjában helytelen, mert nem áll az, hogy a gyermek ismételné az egész nép fejlődését. Ezenkívül az anyag egyes részei akkor ki vannak téve annak, hogy egyszeri foglalkozás révén a legelső fokon egészen elvesznek szem elől és eltűnnek a gyermekek emlékezetéből, mások csak bizonyos fokon fordulva elő,

kellő előkészítésben nem részesülnek. Az egész anyag ily beosztásában egy külső szempont áldozata lesz, mely emellett még önkényesen felvett skémát is csinál az egészből, hiszen így a vallásos hit legmélyebb igazságaival alig ismerkedik meg a gyermek. Az ilyen álláspontokról szoktak különösen tiltakozni az ellen, hogy a gyermekeknek nem kell váltságról, kegyelemről stb. „beszélni”, mert az „nagyon magas nekik”, hogy a gyermekkel „Isten fogalmát megismertetni” csak akkor kell, mikor arra elég „érett” stb. Ennek az egész gondolatnak, mely relativvá teszi és a gyermek u. n. „fejlődésének” rendeli alá az Isten igéjét, nincs helye a vallástanításban, bármilyen fontos legyen is, amiből kiindul, hogy a gyermek fejlettségét a tanterv készítésénél tekintetbe kell venni.

Ezt a nehézséget akarja megoldani, a *koncentrikus* tantervbeosztás, melynek lényege az, hogy a tanterv anyagában minden fokon ismétlje ugyanazt, de bővítve. Ez a beosztás elenyészeti azt a hibát, melyet az előbbi álláspont nyitva hagyott, t. i. minden évben előfordul az anyag, de bővebben és részletesebben, az emlékezetbe jobban bevésődnek annak egyes részei, mintha mindig újat tanulna a gyermek, de joggal lehet ellene vetni, hogy az állandó ismétlés és fokozatosan előjövő tárgy unalmat vált ki a gyermekben és akadályozza abban, hogy a tanult tárgyba elmélyedhessen. A koncentrikus körök merev alkalmazása épen úgy, mint az előbbi eljárás, csak a gyermek értelmére és emlékezősére támaszkodik. Ami különösen a vallástanításnál, nem kielégítő.

A helyes tanterv megalkotásában azt kell tekintetbe venni, hogy milyen a gyermek, aki a tananyagot a tanterv nyomán el akarja sajátítani. Itt megint látni kell azt, hogy a tananyag nem csak anyag, nem biztos tételek, történetek vagy énekversek, mert ezeken belül és ezek mögött Isten igéje van. A legjobb tanterv is, melyen nem veszi tekintetbe, abba a hibába esik, hogy csak külső elemeket dolgoz fel, de kiejti és elveszti az elemektől az ígét. Ebből következik, hogy itt is csak a gyermek értelmi fejlettségét, felfogási készségét nézni, nem elégséges. Túl kell tehát ezeken tekinteni, bár ezek azok az eszközök, melyekkel a gyermek a vallás tanítás anyagát elsajátítja, és néznie kell a gyermek lelki életének erősödését azaz azt, hogy a gyermek egészében milyen fokozatokon halad keresztül. *Koncentrikusnak* kell lennie abban az értelemben, hogy a tanterv minden fokon és minden osztályban Isten igéjét a már előbb tárgyalt három oldalon mutassa fel: a Bibliában, az egyház történetében és az egyház és egyén életében. Ennek nélkülözése kitenne bennünket annak, hogy egyes anyagcsoportokat a gyermek túlnő, vagy azok nem képesek egységben mutatni be Isten igéjének üzenetét

a gyermek számára. De másrészt *haladónak* kell lennie, hogy az egyes osztályokban rámutasson mind világosabban az ige üzenetére, a bűn és kegyelem valóságára, a váltság tényére, a kijelentés tartalmára, az anyaszentegyház történetében Isten munkájára és a ker. ember hite tartalmára. Ez a haladás a gyermek szellemi és lelki fejlődésének is megfelel, mert a gyermek a bűnt először magán kívül, egyes cselekedetekben látja meg, majd meg látja a bűntől való szabadulás lehetetlenségét és a saját erőtlenségét, azután a kegyelem lényegét a maga életében és Isten követelését magára nézve.

Ezért a jelen tantervet nem lehet teljesen a koncentrikus körök alapján felépülőnek mondani, de lehet koncentrikusnak nevezni, de egyúttal a gyermek lelki és szellemi életének törvényeit is szem előtt tartja. E tekintetben szerencsésebbnek kell mondanunk a csehszlovákiai reformátusok tantervéénél¹ mely ezt a koncentrikus vonást csak a Bibliára és hitvallásra nézve próbálja részben érvényesíteni, s református szempontból sokszor téves álláspontjai mellett a hitvallás igazságait csak helyenkénti összefoglalásokkal vonja bele a tantervbe, egyébként az öt első elemi osztályban a Bibliával foglalkozik. Az pedig, hogy az I—II. osztályban beszédgyakorlat szerinti imádságokat tanít, s a Bibliai történeteket egyes erények illusztrációi gyanánt használja, egy helytelen liberalizmus és racionalizmus következménye. A jugoszláviai tanterv² már helyesebb beosztást követ, de a felső tagozatokban (V—VIII. isk. év) bizonytalan s a legfelsőbb osztályoknál a hitvédelem külön tantárggyá való felvétele (VII. középisk.) és a kijelentés ismertetésének két osztályra (III—IV. középisk.) osztása indokolatlan.

Még egy kérdésre kell röviden kitérni, ami a tantervvel kapcsolatban sokszor felmerült s a beérkezett vélemények között is előfordul, s ez a *tantervben felvett anyag nehézsége* és nagysága. Már említettük, hogy az anyag nehézségét tulajdonképen nem maga az anyag, hanem annak belső tartalma okozza, mely a ker. hit és élet súlyos kérdéseit nem akarja elmellőzni a gyermek előtt, hanem tárgyalni óhajtja azokat. Bizonyos, hogy ahol a bibliai történeteket csak mesék gyanánt kell tanítani és nem tartunk arra igényt, hogy azokat, mint Isten ígését Isten bennük a gyermekekhez intézett megszólítása kiélezésével tanítjuk, ott ez sokkal könnyebb feladatot ró gyermekekre és tanítóra egyformán. Erről azonban — az eddigiekből az is látszik — vallás-tanításunk alapelve föladása nélkül, nem mondhatunk le. Épen olyan szükséges volt, tantervbe így osztani be az egyháztörténet és Káté elemeit, melyek a bibliai anyagnak részben illusztráció-

¹ *Pálóczy-Czínke István*: A vallástanítás tervezete a ref. egyház elemi iskolái számára. Rimaszombat 1925.

² *Aoston-Kovács-Szabó*: Ref. Valláskönyv II. kiadás. Feketics. 1927.

ját, részben alapgondolatát tartalmazzák. Arra az ellenvetésre, hogy a gyermek a Káté anyagot „nem érti“, két feleletet kell adni, egyrészt azt, hogy a tanító sokat tehet a megértésre, ha meg is magyarázza a kátékérdést, nem csak felhagyja, a másik pedig az, hogy itt, mint fentebb kifejtettük, az értelmi megértéstől független és azon túlmenő lelki megérettől van szó és arra van szükség. Az a felfogás, hogy csak azt szabad a gyermeknek tanítani, amit megért, egyrészt lehetetlenné teszi pl. bibliai igék tanítását, Istentől való tanítást is a gyermek számára, másrészt korlátozná a tanítás anyagát és tervét egy egészen egyoldalú, lapos intellektualizmus alapján.

3. Végül a *tankönyv* kérdéséről kell röviden beszélnünk. Azok miket a tankönyvsorozatban megjelent vezérkönyv a tankönyv használatáról és a tanítás módjáról mond,³ feleslegessé teszik, hogy itt ezekről a kérdésekről részletesebben szóljunk. A jelenlegi tankönyvek alapgondolata az, hogy használatuknál a tanító és tanítvány közös munkája érvényesül. Azért természetes, hogy mások, mint azok a tankönyvek, ahol a tanító egyszerűen elmagyarázta, vagy épen magyarázás nélkül kihagyta a leckét, amit a tanuló otthon megtanult. Ma nemcsak, minden tantárgy tanításánál a tananyag közös feldolgozására fordítanak gondot, hanem helyesnek is kell találnunk azt a tanítási eljárást, mely a tankönyv szövegét és anyagát együtt dolgozza fel a növendékekkel. Természetes, hogy az ilyen, közös feldolgozásra készült tankönyv, mert a másik formánál lapidárisabb, a gyermek gondolkodását és ítéletét jobban igénybe veszi, sokkal is nehezebb, ha csak otthoni tanulásra használjuk, de sokkal könnyebb, ha együtt feldolgozzuk. Az ilyen feldolgozásra mutatnak utat és módot azok a kérdések és gondolatok, melyek a tanítási leckék végén vannak. Bizonyos, hogy aki azt a gyermekekkel együtt dolgozza fel, látni fogja, hogy a tanítás eredményesebb és a tanulás könnyebb lesz. A tankönyvbe felvett anyag nem nevezhető túlságos nagynak, ha tekintetbe vesszük, hogy az első osztályban 15, a másodikban 33, a harmadikban 35, a negyedikben 42 lapra terjed az anyag, melyben pedig még az illusztráló elbeszélések, imádságok és kérdések is benne vannak, ami egyik sem képezi könyv nélküli tanítás tárgyát, (a könyv végén a III. részül feltüntetett kátékérdések csak ismétlései a már előfordult anyagnak) nem tarthatjuk túlságos soknak, ha más tantárgyak könyvével összemérjük.

Az olyan iskolák számára, melyekben az óraszám nagyon csekély, természetesen jelen tankönyv nem használható, azoknak más, rövidebb tankönyvről kell gondoskodni. I. L.

³ Dr. Imre Lajos: *Hogyan tanítsunk vallást? Vezérkönyv a népisk. vallásitanítási munkájához.* Az Erd. Ref. Egyház Vallás-könyve VI. Kvár, 1929.

KÜLMISSZIÓ.

Skót reformátusok a mandzsuriai misszióban.

A világreformátusság életében egyik legjelentősebb a skótok szerepe. Missziói szellemük közismert. És kezdettől fogva élénk és áldásos volt külmissziói munkásságuk. Sok helyen skótok kezdtek meg a térítést s ma is előljárnak munkában és áldozatban. Most egyesült egyházuknak, a Church of Scotland-nek 19 missziói mezőn 571 misszionáriusa, illetve azok feleségeivel együtt 790 munkása dolgozik pogány népek közt Isten országáért.

Erdélyi református egyházunk, önálló missziói terület hiányában, a skótokkal lépett érintkezésbe a tényleges külmissziói munka megkezdése végett s minthogy ők az együttműködés helyéül Mandzsuriát ajánlották föl, nem lesz érdektelen pár vonásban megismerni a mandzsuriai skót külmisszió történetét.

Mandzsuria a hatalmas kínai birodalom egy része, mely arról nevezetes, hogy itt három keleti világhatalom, Oroszország, Japán és Kína s két kisebb állam, Korea és Mongólia találkozik.

Kína forró és túlnépes, de Mandzsuria hegyes, mérsékelt és olyan gazdag, hogy a mostani húsz milliónyi lakosság kétszeresét is eltarthatná. Lakossága túlnyomó részben földművelésből él, bár ipara sem elmaradott, különösen ázsiai viszonylatban. Van vasútja is, de a közlekedést még nagy részben a kétkerekes öszvérkördé bonyolítja le, mely télen átlag öt kilométert halad óránként, de nyáron ennyihez is szinte egy napra van szüksége, akkora a sár.

A keresztyén misszió úttörői itt *Burns V., Williamson, MacIntyre* és *Ross*. A múlt század hatvanas éveiben, a kezdet kezdetén, a római katolikusokon kívül, egyedül a skót és az ir. (presbiteriánus) egyház szolgálta itt Isten országa ügyét. Kemény szolgálat volt. Leírhatatlan küzdelmek és nehézségek közt járták a vad, egészségtelen országot az Ige első hirdetői, míg nyomukban egyházak, iskolák, kórházak létesültek. Hozzájuk csatlakozott 1900-ban, a boxerlázadás előtt a dán lutheránus misszió s a három közt a legbékésebb egyetértés uralkodott mindvégig. A boxerháború előtt, dacára annak, hogy egy békeszerződésben Kína teljesen szabad utat biztosított a hittérítőknél s kötelezte magát, hogy vallásáért senkit sem üldöz, maga

a nép nem akart tudni erről s a munkát, ahol lehetett, gáncsolta, a hittérítőkben még jobban a hódító idegen kémjeit látta. Mindemmel, különösen a 90-es években, tömegesen tértek a bennszülöttek Krisztushoz, s nem egy közülök áldott tanítvánnyá lett. Mint megtisztító tűz jött aztán az 1900-iki harc, melyben sokan lettek mártírhalált s a megpróbált kínai keresztyénség számbelileg ugyan felére fogyott, de valósággal megerősödött. Másik próba volt az orosz-japán háború, amikor a menekülők testvéri befogadása és a kínai Vörös Kereszt szeretetmunkája újra csak megerősítette. Új életet hozott aztán a Léleknek püünködsdi kitöltetése az 1907—8-iki megújulásban, mely egész Mandzsuriát megrázta. A kínai keresztyén egyház ekkor szilárdult meg olyan meggazdagodásban, amit *Chang* lelkipásztor így jellemzett annak idején: „A tanítás Nyugatról jött, de az erő Felülről.” Megdöbbentő lecke volt az 1910—11-iki járvány, melyben skót orvos-missziónáriusok (Dr. Jackson) önfeláldozó bizonyágtétele beszélt a keresztyénség rendkívüli erejéről. 1908-tól kezdődik Kína intellektuális ébredése. Iskola iskola után keletkezik s lassankint egész kapu tárul a nyugati kultúra előtt. Ebben az időben létesítették a skót alapítású mukdeni orvosi fakultás (Moukden Medical College), mely azóta 133 doktort s általuk kifejezhetetlen áldást adott Kinának. Ekkor kezdte az ópium elleni harcát is Kína.

Az 1911-iki kínai forradalom aztán és az azt követő világ-háború mindent felforgatott. A nemzeti eszme előtérbe került s ezzel egyidejűleg az az új szellem, mely az idegen gyámság alól való felszabadulást sürgeti minden téren.

A keresztyén egyházzal szemben az a kívánalom, hogy az legyen kínai jellemű és önálló. Ezt megértve a skót Külmissziói Bizottság már 1922-ben utasította hittérítőit a fennhatóság és ellenőrzés fokozatos megszüntetésére a kínai ker. egyházban. A nevelés-, pénzügy és a missziói irányítás a legutóbbi időkig a kizárólag missziónáriusokból álló Missziói Bizottság kezében volt, de ma már nincsen. Ma már minden egyházi ügyükben maguk a kínaiak irányítanak, intézkednek, ellenőriznek, a missziónáriusok szerepe csupán a tanácsadás. Az alap Isten kegyelméből oly szilárdan áll, hogy az épület nem dölne össze, még ha a mieinknek el kell is jönniök onnan. Van már theologiai főiskola is, *Moukdenben*, melyet az Ir Presbiteriánus Misszióval együtt a skótok tartanak fenn, de bennszülött gyülekezetek segélyével. Elemi iskola majdnem minden gyülekezettel kapcsolatban van, alsó középiskola néhány középponti helyen, felsőbb középiskola pedig fiuknak és leányoknak is *Moukdenben*. Van egy szeretet-intézmény is, melyet a missziók (skót, ir és dán) és a kínaiak közösen tartanak fenn: a Vak Leányok Ipari Otthona.

A hittérítő és orvosi munka évről-évre kijebb terjed a vidékre. A skót reformátusoknak missziói állomásaik vannak a fővároson, Moukden-en kívül: Liaoyang, Hingking, Hailung, Hulan, Kaiyuan városokban; ugyane helyeken s még Tiehling meg Ashiho városokban kórházak. A keresztyén fiú- és leány-egyesületek (Y. M. C. A. és Y. W. C. A.) munkája erősen meg-alapozott és elterjedt Mandzsuriában.

Egyetemes alkalom nyílt ma Krisztus üzenetvivői számára egész Keleten, de különösen Kínában, ahol a felzaklatott szívek keresnek. Kinának Krisztus lábaihoz kell jönnie: egyedül Ő oldhatja meg testi-lelki válságát, amiben van.

Angol forrás nyomán: *Horváth Jenő.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Imre Lajos: A sáfárkodó egyház. Élő Könyvek 14. Ifjú Erdély kiadása. Kolozsvár, 1930. 92 l. Ara 16 lej.

Ez a füzet az Ifjú Erdély Élő Könyvek sorozatában, 16 lejes árban, 90 oldalon, a nagybányai Minerva egyszerű köntöseben, húsvéti könyveink közt megjelent. Ebben az igénytelen formában megújuló életünk legnagyobb ajándékát adta nekünk Isten Szent Lelke. *Nem ismerek erdélyi könyvet, amelyik ennyi teljes szolgálat lenne, mint ez.*

Első fejezetében (*Pérez Ófelsége*), kimutatja szerző, hogy (1) „a legnagyobb hatalom” ma tényleg rendkívüli hatalommal bír nemzetek és egyének életében. De hatalma (2) *az embertől függ*, aki — letagadhatatlanul — felelős érte, hogy mit tesz a pénzzel. A pénznek önértéke nincs, tehát csak eszköz. Tovább viszi a gondolatot az Isten szempontjába való beállítás (II. *Isten és a vagyon*): Isten teljes Úr, teljes szolgálatot kíván. (1.) *Igénye*: mindenünk övé — vagyonunk is. Eszköz, hogy Neki szolgáljunk. Mindennel. Ez (2) *a sáfárság gondolata*, ami nem egyéb, mint a keresztyénség. Önként adódik, hogy (III.) *a sáfárság az Isten igéje alapján áll*, amit nemcsak a sáfár szó bibliai eredete jelöl, hanem különösen az a tény, hogy a gondolat mélyen be van építve az egész Szentírásba: 1. Az Írás tanítja, hogy Isten feltétlen Úr. 2. Az élet célja, hogy Neki minden alá legyen vetve. 3. A kegyelemből való megigazulás (szerint nekünk semmink sincs). 4. Amit magunknak tulajdonítunk, atokká lesz. 5. Hálaából mindenünket Istennek kell szentelnünk 6. s hogy tizedet adunk (ami nálunk jelkép, emlékeztető és fegyelmi eszköz), az is a Szentírásból ered. Az elvileg tisztázott és a kijelentésig visszavitt gondolatnak a mi életünkre vonatkoztatását adja *A sáfárkodó Anyaszentegyház* c. IV. fejezet. 1. *Az egyháznak kell a vagyon*, eszköznek Isten szolgálatára. Sok feladatából keveset végez egyházunk s mégis 1928. évi 131 milliónyi kiadását csak harmadrészben hordozták tagjai. 2. *A múlt és jövő tanúságai* a sáfárságra mutatnak, mint 1878 gyakorlatilag is megpróbált és legjobbnak bizonyult egyházfenntartó módra. 3. *A mi egyházunk évi bevétele* a mostaninak hatszorosánál is többet tennie ki s gazdag új munkalehetőségeket nyitna meg. S ehhez az első lépés már adva van (4.) *a Sáfársági Mozgalom*-ban, melyet Isten az ifjúsági munkán át (Révi ifj. konf. 1927.) ajándékozott nekünk. Ami kell, az *a sáfárkodó lélek* (V.), akinek *jellemvonásai* (1.) a káték első cikkének s egészének értelmében vett keresztyén lélek vonásai s *munkája* (2.) nem morzsák, hanem az Úrnak szentelt egész élet. A könyv végén, függelékként, a Sáfársági Mozgalom alapelveit és munkarendjét találjuk.

A könyv és a mögötte álló mozgalom: az idők jelének megértése. Fordulópont egyházunk életében — az élet útját jelenti számunkra. Rovatalra és egyetemes egyházi adóra épített egész egyházi berendezésünk válsága jelzi, hogy nagyon is emberi szempont volt benne irányító. Ezért nem képes hordozni Isten ügyét.

Ennek meg kell változnia, a kényszer adakozás általános rendszerének meg kell szűnnie, ha egyházunk élni akar. És nem lehet kevesebb: sáfárkodó egyházzá kell lennie. S minthogy ehhez az út a sáfárkodó lelkeken át vezet, Imre Lajos könyve, bár ifjú-sági kiadvány, mindnyájunknak szól.

H. J.

*

A mi Urunk Jézus Krisztusnak Új Testamentuma. Budapest, Brit és Külföldi Bibliatársulat, 1930.

Az Újszövetség új magyar fordítására — a Károli Gáspár évszázados, a magyar lelket gazdagon megtermékenyítő s magasztaló jelzőkön felülálló bibliafordítása mellett — igen nagy szükség volt. A lelki ébredésnek az a tavaszi árama, amely különösen az utóbbi évtizedekben mind nagyobb számban kezdi kitermelni az Ige után szomjuhozó lelkeket, magával hozta azt a vágyat is, hogy a Szentírás minél közvetlenebb, minél könnyebben érthető magyar tolmácsolásban jusson az emberek kezébe. Ez a vágy néhány év alatt több új magyar Újszövetség fordítást hozott létre, amelyek közül Czeglédy Sándor fordítását most a Brit és Külföldi Bibliatársulat adta ki.

Czeglédy Sándor, aki az Ó- és Újszövetségi bibliai tudományok professzora, a ma élő tudósok között talán a legalkalmasabb arra a rendkívüli jelentőségű munkára, amit a Szentírás fordítása jelent. Élő hite és alapos tudása páratlan hűségű munkában eltöltött évtizedek alatt olyan ismerítővé vált az egész országban az evangéliumi hit vallói között, hogy a legteltesebb bizalom fogadja az ő fordítói munkájának gyümölcsét. Fordítását azonban az teszi közkincessé, hogy a Brit- és Külföldi Bibliatársulat elfogadta kiadásra. A Bibliatársulat Czeglédy Sándor Újszövetség fordítását — a Társulat szelleméhez és 125 éves történelmi gyakorlatához illően — a legszebb kiállításban és nagyon olcsó árban hozta forgalomba. A Bibliatársulatnak ezt a nyilvánvaló ráfizetéssel árusított új kiadványát eddig is már nagy érdeklődés kísérte: 2000 példányon felül fogyott el belőle, minden „propaganda” nélkül. De a Bibliatársulat csak örülni fog, ha sikerül neki ebben az évben az Új Testamentum megnövekedő forgalma által minél többet ráfizetni erre az „üzletre”. A Bibliatársulatnak csak az a célja, hogy a Könyvek Könyve terjedjen.

Az Új Testamentum új magyar fordításának megszerzését a legmelegebben ajánljuk minden olvasónknak!

Folyóiratok szemléje.

The Record of the United Free Church of Scotland. 1929 július—december.

Bár a skótok el nem hagynák a „holiday“-t, a nyári szünetet s ehhez az egyházi élet is alkalmazkodik, legfontosabb egyházi lapjuk nyáron sem szünetel, legfennebb pár oldallal rövidül.

A Skót Ref. Szabadegyháznak és lapjának ezt a félesztendejét áttekintve, két dolgot kell szem előtt tartanunk, amely kettő éppen úgy összefügg egymással, mint az egyház és a lapja; az egyik, hogy ebben a félévben (október 3-án) tényleg végbement s 1929 végéig részleteiben is lezajlott a két nagy skót ref. egyház, a Church of Scotland és az United Church of Scotland egyesü-

lése, a másik, hogy a *The Record*-nak ez az utolsó féleve, így különálló formájában, s 1930 januárjától már egybeolvad a Church of Scotland lapjával, a *Life and Work*-kal.

A júliusi szám vezércikkben és beszámolóban foglalkozik a *májusi nagygyűléssel*, mely utolsó külön General Assembly-je volt az United Free Churchnek. Az általános benyomás, hogy „sohasem volt még ilyen nagygyűlés“. Egy hétig tartott (Edinburgh, május 21—28) s 13 összejövetel volt. A beszámoló egyik-másik előadásból csak részleteket közöl, sőt el is hagyja némelyiket, amit a napisajtó egész terjedelmében leközölt annakidején. A nagygyűlés a moderátor (Dr. A. Martin) beszámolójával kezdődött, ezt követte az elhúnyt lekipásztorok és misszionáriusok felemlítése, mialatt az egész gyülekezet állott, majd a király üdvözlése s azután sorba, a munkaágak szerinti előadások, felölelve az egyházi élet egész körét. Külön napja volt a külmiszsióknak, belmisszióknak stb. Úrvacsoravétel is volt. A nagygyűlés minden részletében kitekintett az unióra. Külföldi résztvevői közül Magyarországról *Forgács Gyula* volt jelen és tartott előadást. A szerkesztő az *egyházonkívüliekről* és az államegyház évkönyvével kapcsolatban az *istentisztelet református rendjéről* ír, megállapítván, hogy a skót szokás itt-ott sajnálatosan eltér a kálvinitól (pl. hogy ima alatt ülnek). *A havi jegyzetekben* érdekes beszámolót találunk: megkérdezték a hittérítőket, hogy minek a befolyása (család, iskola) révén döntöttek, hogy a missziói munkát választották — 100 közül 99 a családi hatásra vezetni vissza elhatározását. Megtudjuk, hogy *The Scots Observer* néven vallásos hetilap indult. *Az egyházi uniót ellenző kisebbség* (elenyésző: a moderátor a nagygyűlésen valami hat lelkészről beszél) négy indokára ad cáfoló választ egy cikk.

Az augusztusi számban a szerkesztőnek a szüenidőről írt cikkéből érdemesnek tartjuk megjegyezni ezt a mondatot: „csak becsületes munkás (testi vagy szellemi) képes teljes mértékben értékelni a szabadságot“. Egy másik írásában az okát keresi annak, hogy miért olyan kevés a missziói munkára vállalkozó. A havi jegyzetek főtémája az egyházi uniót ellenző kisebbség ügye, amit követ egy felhívás az egyesülésre, csatolva a szavazólap, melyen egyénenként mindenki igen-nel, vagy nem-mel szavazzon. *A mai egyházi élet* címen dr. *J. H. Miller* számol be egyéves moderátori tapasztalatairól. Az Úr Jézus személyiségének élő hatását emeli ki, különösen az ifjúság életében. A bűnök közül különösen a másodlagos dolgokkal való bibelődést s általában a mulasztási bünt ostromozza és felhívja a figyelmet az apró botlások átkára. Két nagy veszedelme a skót egyházi életnek a lustaság és az önzés. Az unió szempontja alatt erőteljesen mutat előre. *Amint a lekipásztor látja* címen *W. J. Martin* a lelkeszi szolgálat nehézségeiről szólva, megemlíti a sokféle lekötöttséget, a lelkesz gyarló ember-voltát, legnehezebb hivatását s hogy lelkesnek, eredetinek, érdekesnek és rövidnek kell lennie, de amellet vasárnapról vasárnapra meg kell találnia a két legmegfelelőbb textust. Az ott-háni misszionáriusok* számára tartott háromnapos továbbképző tanfolyamról olvasunk aztán bensőséges kis beszámolót. Több kisebbjelentőségű cikke után a Mértékletesség rovatából megtudjuk, hogy Skóciában a mult évben nyolevankétszer annyit adtak ki italra, mint külmiszsióra. *I. Stewart Mandzsuriáról* (Kina)

* A mi levítáinknak megfelelő alkalmazottak, nem egész papi képzettséggel, de — mint nevök is mutatja — sokkal erőteljesebb misszionáló, evangélizáló munkakörrel.

úgy ír, mint az *alkalom országáról*, ahová japán, orosz, európai egyaránt tódul most, de ami leginkább mégis az evangélium előtt áll nyitva. A kínai ker. egyház M.-ban ma is egyre kér misszionáriusokat s éppen skótokat. Mandzsuriának kb. 25 millió a lakossága. A skót szabadegyháznak ezidőszerint 48 hittérítője dolgozik ott. Nem elég. Négy-öt azonnal kellene még. Képen is előttiünk áll az *egyház női munkásainak most megnyílt hagyóru nagy pihenő-háza*, melyet egy hazatért hű női munkás győtt az egyháznak. Dr. D. Fraser rovatából kiemeljük két új misszionárius Afrikába való útrakelését. *Az ifjúsági rovatban* egy indiai orvos-misszionárius levelét találjuk. Leírja betegeit, kik közt nem egy száz mérföldről került a missziói kórházba.

A szeptemberi szám az unió előestéjén örömmel közli, hogy minden akadály elhárítottott. Az egyesülendő két egyház (Church of Scotland, United Church of Scotland) moderatorai közös felhívásban hívják mindenkit *imára az unió előtt*. Közli a lap az *egyesülés okmányának* szövegét, melyből megtudjuk, hogy az 1560-ban külön szervezkedett skót reformátusság mostani egyesülése (mely folytatása az 1900-iki uniónak) négy kiszakadás (1690, 1733, 1761, 1843.) újra való visszakapcsolása, miután az egyháznak az államhoz való viszonya úgy szabályoztatott, hogy szellemi szabadsága biztosítva van. Dr. A. M. Hunter ennek a részekre szakadozásban is egy skót egyháznak az 1642. óta egyrészesen elfogadott s máig megőrzött jelképéről, az égó csipkebokorról ír, J. K. Macgregor a délafrikai italkereskedesről. Afrikába Európából viszik be a szeszes italokat. A britt kormányzóság ellenőrzése utóbb két évig (1920—22.) olyan szigorú volt, hogy az ital-bevitel 90%-ban esett, de már a következő évtől olyan megdöbbentő módon nőtt, hogy az 1927. évi szeszbevitel kb. háromszorosa az 1923. évinek. Még az Aranyparton enyhíti a bajt az 1928-ban hozott törvény, mely eltiltja a vasárnapi kimérést, a hitelbe vagy bármely napon az esti öt órán túl való árusítást. *Ahogy a lelkipásztor látja e* cikksorozatban W. J. M. most a hallgatóról és feladatáról beszél. Mint a rádiónál, a prédikálásnál is kettőn áll a vásár: szükséges, hogy nemcsak az igehirdető, hanem a padban ülő is megfelelő legyen, hogy az istentisztelet ne legyen hiábavaló. Üres padok előtt legjobb szónok is kedvét veszti, bár nem a hallgatók száma, hanem milyensége a döntő. Emberfeletti küzdelem ébren tartani a hallgatókat testi és lelki értelemben. J. Hall a skót szigetek pásztorálásának elhanyagolásáról ír. A meghívót találjuk ezután az egyesülés ünnepélyeire okt. három első napjára. Maga az egyesülés kimondása és az okmány aláírása 2-án, megelőzőleg beszámoló, istentisztelet, utána úrvacsora, fogadtatások s előadások. *Indiából G. Carstairs* misszionárius számol be mai *rajputanai* munkáról, melybe ő, az utóbbi három évet otthon töltve, csak nemrég tért vissza. Megmozdultak s egyesületekbe tömörülnek a hindu és moh. nők. A missziói munkában nagy változás, hogy módszerben nem a régi pusztá igehirdetés csupán, hanem inkább szolgálat, együtt működés. A hindu keresztyén egyház most megtartott évi gyűlésén mintegy háromezren vettek részt, közülük 150-en az angol nyelvű meetingen is, melyet ez alkalommal első ízben sikerült megrendezni. Az indusok közt leggyakoribb bajok ivás, asszonyverés, veszekedés. A szegénység igen nagy. A keresztyén egyház növekedése nem nagy, de öntudatlanul milliók állanak eszmekörenek befolyása alatt, úgy, hogy Indiában valószínűleg valami, a nyugatitól eltérő keresztyén egyház jön létre. *A zsidó-misszió* rovatában olvassuk, hogy a két legifjabb misszió-

nárius most keresztelt meg egyet-egyet: *R. F. Chisholm* Kolozsváron egy zsidónőt, *A. King* pedig Bpsten egy fiút. Kisebb cikkek, történetek, ifjúsági rovat, könyvszemle stb. zárja a lapot.

Október az egyesülés hónapja, aminek jelzésére a lap egyetlen cikkéből áll: Skócia egyháza, munkájának áttekintése írásban és képen. Szerzője *W. P. Livingstone szerkesztő*. A 110 képpel (közük Kolozsvár és a bpesti skót misszió fényképével) gazdagon illusztrált leírásból megtudjuk, hogy a most egyesülő két egyháznak összesen 1,297.817 őrvaesorával élő tagja, 2897 lelkipásztora és 82 hivatásos belmisszionáriusa van. A külmisszióban 788 munkása s 7147 beennszülött segítője, a zsidó-misszióban 48 alkalmazottja és 101 zsidó segítője van. Ezeken kívül van a presbiterek (34.114) mellett működő diakonusok, számszerint 18.207. azután 174 diakonissza és nővér, 220 belmissziói munkás s a 4046 vasárnapi iskolában 46.899 laikus vezető, végül 172 katonai lelkész. Az egyesülő két egyház a történelem folyamán kisebb-nagyobb részeiben sokszor oszlott meg és egyesült újra. Legnevezetesebb az 1893-i szakadás és az 1900-i egyesülés. Így mai állapotában, a sok rostálódás után, méltán hangoztathatjuk, hogy „az egyháznak minden tagja meghatározza, hogy mi az.” Nem mellékes azonban az a körülmény sem, hogy Skóciában csaknem másfélszer annyit tesz ki az egyháznélküliek száma, mint a most egyesülő két egyház tagjai összesen. *Az áldozatkészségről* az alábbi számok beszélnek: 1928-ban a „United Church of Scotland” 1.540,947 font, a „Church of Scotland” + 883.236 font szeretetadományt vett be. Theológiája az előbbinek 3, az utóbbinak 4 van. Igen élénk az evangélizáló és szociális munkát végző *belmisszió*, van vándor-evangélizálója, ifjúság számára sokféle nyári tábor, halászok, halászlányok közti munka; külön bizottság vezetése alatt folyik a felföld és a szigetek szörvány-kezelése. A nőszövetség munkájából megemlíthető, hogy otthon szeretetháza, diakonissza-intézete van, a külmisszióban kórháza. *A szociális bizottságnak* négy különféle menedékháza segélytelen nőknek, anya-otthona, árvaháza, 4 fiú-otthona, 2 helyszerző intézete s 8 női szállodája. *Az egyházi és nemzeti bizottság* az államhoz való viszony, lakáskérdés stb. ügyeivel foglalkozik. Külön-külön bizottsága van *az istentiszteleti rendnek* és a *sajtónak*. *Az ifjúsági és nevelési bizottság* az iskolai vallástanítás mellett különös gondnal hordozza a szabad munkákat: ifj. bibliakör, cserkészet, fiúegyesület, lányegyesület, fiú-brigád stb. Az ifjúsági szövetségek sok háza közt nevezetesek az ú. n. Holiday Home-ok, kiránduló otthonok. A tagok sok külmissziói munkát támogatnak. *A tengerentúli osztály* vándor-skótoknak a világ 30 különböző pontján tart fenn templomot. Észak-, Közép- és Dél-Amerikában, Afrikában, Indiában, Ausztráliában sok-sok gyarmatgyülekezet van hazai vezetés alatt. *Kontinentális bizottsága* munkájából említésreméltó, hogy 300 külföldi diák tanult eddig skót ösztöndíjjal. *A zsidó-missziói bizottság* otthon, Palesztinában, Magyarországon, Csehszlovákiában, Törökországban és Romániában (Kolozsvár) tart fenn missziói állomásokat. *A külmissziói bizottság* (120 taggal, köztük 36 nő) 21 missziói mezőn irányít munkát, egy-egy helyen, mint pl. Calcuttában, több mint egy évszázad óta. A misszió minden munkaága képviselve van az uttőréstől el egészen az új egyházak támogatásáig. A világ legkülönbözőbb helyein az annyiféle nyelven és módon végzett küldetésnek részletezését még áttekintésben se adhatjuk itt.

A novemberi szám az október első hetében végbement egyesü-

lés leírását közli. *Dr. A. C. Welch* vezetőcikke az unió legáldottabb mozzanatáról, az edinburghi történelmi nevezetességű *St. Giles* templomban tartott első közös istentiszteletről beszél. Hálaadással kezdődött, hiszen Isten Lelke nélkül nem juthattak volna ide és másnap úrvacsoravétel volt az egyesülés felejthetetlen aktsza. Az istentiszteletet követő gyűléseket a hatalmas Assembly Hall-ban tartották, ahol a mintegy 12.000 jelenlévő minden szó hallható a mikrofonok segítségével. Az egyesülés ünnepségének lefolyása a következő volt. Az okt. 1-én lefolyt előkészítő gyűlés és fogadtatás után 2-án d. e. a már említett hálaadó istentisztelet tartatott meg. D. u. az Iparcsarnok hatalmas terméből nagy munkával átalakított Assembly Hall-ban gyűltek össze a két egyház vezetői hívei s miután ének, bibliaolvasás és ima végeztével a felolvasott egyesülési okmányra kézfeltartással szavazott mindenki, a két püspök (moderator) kezet fogott s aláírta az okmányt, ugyanazzal a tollal, amivel 86 évvel ezelőtt *Dr. Chalmers* az elszakadási iratot írta alá. Ezután megválasztották az első közös moderatort *dr. J. White személyében*. A betegeskedő királyt képviselő yorki herceg után az új moderator szólt. Este különböző üdvözlések voltak. 3-án reggel úrvacsoravétel volt, majd a Skót Nemzeti Bibliatársulat üdvözlete s ajándéka átvétele után az új egyháznak itthoni munkásaihoz és tagjaihoz, valamint külmisszionáriusaihoz intézett proklamációja olvastatott fel. Külön figyelemben részesült a női munka s végül a többi egyházakhoz intéztetett egy üdvözlés, az eljövendő teljes egyházi unió jegyében. Este *dr. H. Sloane Coffin* a megújuló világról, *I. H. Oldham* a nem-keresztyén világ hívásáról és *Lord Davidson* a keresztyén egységről tartott előadást. Majd *dr. A. N. Bogle* személyében megjelölve a következő évi moderatort s kitűzve a legközelebbi General Assemblyt 1930. május 20-ra, *dr. White* záróbeszédével az ünnepség véget ért. Személyes reflexiók után az egyesülés hetének okt. 5-én tartott utolsó összejöveteléről, az ifjúság képviselőinek hatalmas gyűléséről olvastunk beszámolót. A moderator lelkes beszédjét a tanítható húszévesekről, a fáradhatatlan harmincasokról, a tüzes negyvenesekről, az erőteljes ötvenesekről, a komoly hatvanasokról és a megszentelt hetvenesekről az *atholli hercegnő* teljesebb szolgálatra való hívása követte. Majd szólt az ifjúság maga: a lányszövetség és fiú-egylet új (első közös) elnökei (*Miss I. Addie, Rev. P. C. Miller*) tettek lelkes tanubizonyoságot a szolgáltni akarásról mindnyájuk nevében — Kisebb cikkek után *C. B. L.* leírását találjuk a női munka szervezetéről az új egyházban, mely a különféle alakulatokra egységesíteni s minden egyházközösségre kiterjeszteni kívánja. — *Amint a lelkipásztor látja* c. cikksorozatát *W. J. Martin* folytatja s szemben azzal a problémával, hogy miért járják olyan kevesen ma a templomot, fölteszi a kérdést: miért mennek egyáltalán templomba az emberek. Mert vannak még, akik mennek, mindig voltak s lesznek is, egyre többen. Felelve rá, Augusztínuszra gondolunk: szívünk nem nyughatik meg Isten nélkül, vagy Sabatier-re: az ember gyógyíthatatlanul vallásos. Az emberiség célja Isten országának megvalósítása, Isten országa pedig közösség. Ennek hordozója, csirája az egyházban van. — Egyik képen négy egyháztagot látunk, akik valamennyien 25–30 évig szolgáltak egy egyházközösségben, mint vas. isk. tanítók. *J. T. Dempster* a decemberi számba is átnyúló cikkben számol be indiai látogatásáról. A hatalmas területű India éghajlata roppant szélsőséges. 320 milliónyi lakosa 220 különböző fajhoz tartozik, 176 féle nyelvel s 470 dialektussal. A 445 kis

államban élő nép életének legjellemzőbb vonása, hogy semmi se olyan fontos és meghatározó, mint vallása. Kétségtelen, hogy — különbözőségük dacára is — él bennük a vágy egy nemzeti egység után, de legjobbjaiik érzik, hogy a nacionalizmus nem elég. Am ekkora s ilyen száféle módon pogányságba kövesedett népet el lehet-e vezetni Krisztushoz? Az elmúlt század missziói munkájának nem annyira számokban kifejezhető eredménye (a keresztyének száma csak 4.754.064) is megerősít hitünkben: el. Tapasztalataiból több kisebb példát is mutat be bizonyosságul, különösen a szantalog közti munka fejlődését. Nagy és fontos hatása van a ker. iskoláknak. India evangélizálása mérhetetlen feladat, de Krisztus hatalma még mérhetetlenebb. Csak legnagyobb erőnkrol, az imádságról ne feledkezzünk meg. *R. F. Chisholm* kolozsvári skót zsidó-missziói lelkész érdekes, több fényképpel illusztrált cikkben számol be erdélyi munkájáról. Köszönetet mond a munka részére közadakozásból vett autóért. Ennek segítségével most inkább olyan pontokat keres fel, amelyek nem esnek vasút mellé. A munka még inkább előkészítés, teverszenle és bibliaterjesztés a zsidók közt. Már van figyelő lélek. Az annak idején Désen a zsidók számára tartott s néhány elvakult orthodox zsidótól megtámadott gyűléscről is beszámol.

A decemberi szám az utolsó a Record mai formájában. Vezetőhelyén a világbékéről ír a szerkesztő. *Smuts tábornok Afrikáról* való ama kijelentéseit, hogy a fehérekkel kell s éppen a jobb részeiben betelepíteni, a szerkesztő azzal utasítja vissza, hogy Afrika az afrikaiaké. Cáfolja a tábornok másik szavát is, hogy t. i. a keresztyén misszió egy évszázad óta alig gyakorolt volna mélyebb hódításával. Kisebb cikkek, havi jegyzetek közül *J. H. Morrison A valóság felé* e tanulmánya emelkedik ki, melyben a tudomány legújabb haladását veti össze a Szentírás tanításával. *W. L. Calderwood* a három legnagyobb ifj. mozgalomról ír. *A Fiúk Brigádját* (Boys' Brigade) *W. Smith* vas. isk. tanító alapította, 43 évvel ezelőtt, határozott vallásos, sőt protestáns jelleggel. Tagjai számára kötelező a bibliakörben való részvétel. *A cserkészület* (Boy Scouts) *R. Baden-Powell* nem kötötte egyházhoz vagy felekezethez — talán ezért terjedt el olyan könnyen az egész világon. még nem keresztyén népek közt is — de a vallásos vonás nem maradhatott el belőle s ma már alapvető. *A lányszövetségek* (Girl Guides) későbbiek s még erőteljesebb vonatkozásban állnak az evangéliummal. „Egy félév Paballongban” címen *W. Arnott* misszióárius ír a franciáktól átvett e délafrikai misszióról, ahol egyrészt a franciák után a misszióáriusoktól való idegenkedés, másrészt a szűkös anyagiak nehezítik a munkát. *Dr. D. Fraser* rovatában olvassuk, hogy a külmissziói deficitből még mindig fennáll 7000 font. De nagyobb deficit ennél az égető szükség a misszióáriusokra. *A gyarmatbizottság* közli, hogy kivándorolt skótok számára új egyház szervezetet Blantyre-ban, Tanganjikában (Afrika) s a délamerikai Patagoniában is egy rég üres pap-ság betölttetett. *A zsidó-misszió* rovatában újra deficitről hallunk, csaknem 4000 font. A törökországi állomást már majdnem feladták a körülmények miatt, de most a kormány kérésére mégis marad. Adományok felsorolása zárja az utolsó Recordot.

*

A rendkívül vonzó formában, tartalmasan, szigoruan állandó keretek közt és mégis változatosan szerkesztett Record-tól, amint

a fentiek is indokolják, nehéz búcsút venni. De az új közös skót egyházi lap csak jobb lehet, mint amilyen mértékben gazdagodást jelent a két egyház egyesülése.

Bárcsak nekünk is lenne egy ilyen, mindnyájunknak nélkülözhetetlen lapunk!

(Aninósza.)

Horváth Jenő.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Nyugtázások. 1930. január 1-től május 20-ig a következő előfizetések folytak be kiadóhivatalunkhoz:

Szabó Dénes Magyarfodorháza 195, Ref. Egyházközség Székelykövesd 105, Kádár Dénes Nagygalamfalva 190, Tárczy Géza Bere 390, Zsigmond Károly Bikfalva 125, D. Daday István Szemesnye 211, Ref. Theol. Önképzőkör Pápa 200, Csomor György Halmágy 195, Papp József Máramarossziget 250, Fülöp Gyula Románberettyó 390, Vajda Ferenc Székelyudvarhely 250, Orth Imre Kolozsvár 190, Székely János Kolozsvár 390, Ref. Lelkészi Hivatal Szászváros 370, Kovács Sándor Sepsiszentkirály 300, Chisholm Róbert F. Kolozsvár 680, Járosi Andor Kolozsvár 200, Ady László Székelyföldvár 195, Balogh Jenő Istvánháza 195, Bartha Lajos Aranyosgyéres 195, Biró János Harasztos 195, Biró Lajos Magyardeése 195, Bucsy Endre Marosujvár 195, Konez Ferenc Marosnagylak 195, Kónya Pál Székelykoecsárd 135, Kósa Mihály A-egerbegy 195, Molnár József Magyarlapád 195, Pap Andor, A.-f.-szentmihály 195, Ref. Lelkészi Hivatal Nagyenyed 195, Sükösd Sándor Magyarózd 195, Szécsi Ferenc Felvinc 55, Szilágyi Aladár Magyarbece 195, Visky Ferenc Újtorda 195, Kusztoz Dénes Kvár 195, Sebestyén Adám Kuckó 365, Vásárhelyi Boldizsár Kvár 390, Nagy Ida Bágyon 390, Ref. Lelkészi Hivatal Nagyszeben 250, Fejér János Ploesti 769, Szabó Sámuel Györgyfalva 195, Bedő Béla Zabola 200, Pásztorális Szeminárium Debrecen 250, Horváth László Eindhoven 239, Elekes Gyula Temesvár 390, Ref. Theol. Könyvtár Kvár 230 és 390, Szócs Sándor Teke 195, Unitárius Theologia Könyvtára Kvár 370, Tóth Gábor Kisbábony 250, Klózer György Mezősámsond 195, Kiss Mihály Marosesapó 250, Kozma András Budapest 220, Fosztó György Jedd 250, Báró József Városfalva 685, Bagoly Lajos Fotomartonos 195, Bene István Aldoboly 195, Bőjtke András Oltszem 195, Csia Pál Brassó 270, Dávid Gyula Árapatak 195, Farkas István Lisznyó 195, Györbiró István Kőkös 195, Imreh Dezső Sepsiszentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Lőrinczi Árpád Hidvég 185, Puskás Kálmán Brassó 195, Püskösti István Uzon 195, Serester Tamás Bodola 125, Tőkés József Málnás 195, Furó Gyula Zernest 390, Koczka Zuzsánna Vizakna 250, Kádár Andor Mihályfalva 195, Papp József N-szeben 20, Ref. Egyházközség M.-péterfalva 195, Ref. Lelk. Hivatal Kébor 385, Ref. Lelkészi Hivatal Küküllőalmás 195, Simon Gábor Nagymóha 195, Szotyori Lajos Alsórákos 195, Dr. Tóth Lajos Segesvár 195, Tövissy József Oláhújfalú 195, Pállfy Károly Bükös 780, Adorján Lajos Póka 195, Bakk József Radnóthfája 195, Bőjtke Andor Marosjára 195, Csiky György Dextrászéplak 195,

Fodor Miklós Alsóbölkény 195, Hegyi András Körtvélyfája 195, Keresztesy Gyula Mpéterlaka 195, Kiss Lajos Magyaró 195, Olajos László Marosvécs 195, Ref. Egyházközség Magyarfülpös 195, Ref. Egyházközség Maroshévíz 195, Szász Márton Magyarrégen 195, Széll Jakab Vajdaszentivány 195, Toró Gyula Marosfelfalu 195, Zoltáni Pál Sáromberke 195, Zólyomi Jenő Abafája 195, Dr. Polonkay Tivadar Középahta 195, Ref. Lelkészi Hivatal Nagybaczon 195, Czell Ignác Bölön 195, Borsai László Bibarezfalu 195, Nagy Béla Bodos 195, Molnár Imre Bardócz 195, Nagy Ákos Székelyszenterzsébet 195, Rozsondai Adám Magyarhermány 195, Biró György Olthévíz 195, Szabó Károly Székelymuzsna 195, Incze László Barót 195, Pásztorális Szeminárium Debreczen 50, Szabó Zoltán Mócs 230, Magoss Ferenc Mikola 250, Dibáczy József Nagykágya 200, vitéz Bogár János Gyuró 800, Nagy Ákos Nagyváty 490, Csánki Gyula Sepsiszentgyörgy 390, Méliusz könyvkereskedés Debreczen 440, Simon Mihály Rimaszombat 1000, Ferenczy Károly Nyiregyháza 440, Mátyás Ernő Sárospatak 375, Takáts Károly Budapest 440, Ref. Theologia Budapest 440, Szaploneczay Bertalan Nagybánya 264, Ref. Theol. tanári kar Budapest 440, Medgyaszay András Hernádszentandrás 440, Benedek Árpád Kvár 390, Kassay Béla Tenke 374, Kiss Géza Nagyszalonta 390, Nagy Sándor Bukarest 660, Biró Sándor Székelyudvarhely 390, Ref. Egyházközség Réty 390, Kiskunhalasi Bethlen-kör 440, Czirják Károly Mgyerómonostor 207, Ref. Lelkészi Hivatal Paesir 440, Deák Judit Kvár 125, Bartha Mózes Kézdiabíbis 195, Demes Ferenc Kmarokfalva 195, Fikker Ferenc Kvásárhely 250, Imreh Lajos Kmartonfalva 195, Kádár Ernő Torja 195, Kovács István Maksa 160, Paál Lajos Kvásárhely 195, Ref. Egyházközség Réty 195, Szőke Miklós Ikafalva 195, Takács Károly Csikszereda 195, László Dezső Kvár 585, Bagoly Lajos Fotosmartonos 195, Bene István Aldoboly 195, Böjthei András Oltszem 195, Csia Pál Brassó 75, Dávid Gyula Árapatak 75, Farkas István Lásznó 195, Furó Gyula Zernest 195, Györbiró István Kőkös 195, Imreh Dezső Szentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Kovács András Szentgyörgy 195, Kovács Sándor Sepsiszentkirály 55, Lakatos János Brassó 125, Lőrinczi Árpád Hidvég 185, Nagy János Erősd 250, Puskás Kálmán Brassó 195, Pünkösti István Uzon 195, Serester Tamás Bodola 125, Tökés József Málnás 195 lej.

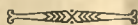
Olvásóinkhoz. A szerkesztő június hóban a kollokviumok és vizsgák, júliusban a konferenciák alkalmával történt soknemű elfoglaltsága miatt késett így meg jelen számunk, melyért olvasóink szives elnézését kérjük.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.
VI. ÉVF. 6. SZ.



EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.
1930. JUNIUS HÓ.

A sok és a kevés.

Máté 25:21.

A példázatban, ahonnan ez az ige van véve, az áll, hogy a gazda e szavakkal dicséri a szolgát: „hű voltál a kevesen, sokra bizlak ezután.” Pedig a mi tapasztalataink szerint könnyebb a sok adomány felett hűségesebbnek lenni, mint a kevés felett. Emberi gyöngöseség, az erőink túlbecsülése és természetes ön-hittségünk az oka, hogy könnyebbnek tartjuk hűnek maradni a nagy megbízásokban, mint a kicsinyekben. Sok lelket halunk sóhajtani: ha én reám *több* volna hívva, nagyobb gyülekezet, számosabb gyermekesereg, nehezebb munka, felelősteljesebb feladat, mennyivel szívesebben tudnám végezni! De ez a kis, jelentéktelen megbízás; ez a mindennap, vagy minden vasárnap ismétlődő, változatosság nélküli munkakör, melyben nincsenek nagy kérdések, nagy vállalkozások, csak ugyanazok az apró, mindennapi gondok, ez a gépies kötelességteljesítés; ez nem tudja lelkesíteni az embert. Sokszor gondolunk erre, mikor otthon napról-napra ugyanazt a munkát kell elvégeznünk, mikor ugyanazokkal a gyermekekkel kell bajlódni, akiknek annyira ismerjük már apróbb és nagyobb bajait, bűneit, s mikor a munka egyhangúsága meglankasztja az erőnket és elcsüggeszt bennünket. Mikor *nyáron* a vasárnapi iskoláink vidám gyermekeserege leolvad egy néhány gyermekre, a nagy sereg, a többség, akiknek a zivaja mindig ingerlő volt a számunkra és nagy feladatot jelentett, ez a nagy sereg, ki tudja, hol jár, s mi unottan, fáradtan, csüggedve számoljuk azt a néhányat, kikből a csoportunk áll.

Pedig Isten az ilyen kis munkákkal, a megcsökkent létszámú csoporttal, a gépies feladatokkal élesen akar rávilágítani a mi kevélységünkre s tehetetlenségünkre. Időnként elveszi tőlünk a nagy feladatok látását, s oda állít a kicsiny, jelentéktelennek

látszó munka mellé, hogy meglássuk, milyen sok bennünk, a munkánkban a nagyravágyás, milyen kevés az alázatos engedelmesség, milyen sok a magunk akarása, a sikerre való törekvés, milyen kevés a hűség és odaadás, milyen sok a hitetlenség, milyen kevés a kitartás és türelem. Megmutatja, hogy az Ő munkájában nincs sok és kevés, hogy Ő mikor a világot akarja megváltani, utána megy az elveszett egy juhnak, felkeresi az egyetlen elgurult drakmát, hogy egy lélek az Ő kezében van olyan drága, hogy azért Fiát adta halálra, hogy azt az egy lelket megtartsa magának.

Azért áldott a kicsiny munka, áldottak a nyár kicsiny vasárnapi iskolai csoportjai, ahol alkalmat akar adni Isten, hogy a kis feladatok nagyságába, az apró munkák dicsőségébe beláthassunk. Hogy, amit a nagy tömeggel nem tehetünk, szóljuk minden lélekhez külön-külön Isten szavát, bele tudjunk tekinteni a kitartó, állhatatos gyermeklelkek mélységeibe és meg tudjuk keresni épen azt a pontot, melynek Isten üzenete szól. Ezek az apró munkák, a nyár unalmas, gépies munkája tanít bennünket a nagy feladatokra, készít elő arra a hűségre és engedelmességre, mely nélkül nem állhatunk meg akkor, mikor majd a nagy munkaalkalmak reánk köszöntenek. Ezek által nevel Isten bennünket arra, hogy majd hívek lehessünk a nagy tömeg előtt, ha hívek voltunk a kevesek között. Rámutat a mi gyarlóságunkra és rávezet bennünket, hogy a munkát egészen reá bizzuk, s lemondva a magunk hősiességéről és emberi erőfeszítésekről a sok és kevés által egyformán neki szolgáljunk.

A mi konferenciánk.

Rendes évi tanfolyamunkat és konferenciánkat Kolozsvárt, 1930. június 12—14. napjain tartottuk meg. A résztvevők létszámát tekintve, körülbeül a múlt évit is túlhaladta, sokan voltak olyanok, akik még nem vettek részt soha tanfolyamon, mások a múlt évben a vasárnapi iskoláról szóló előadásokat hallgatva, most a bibliaköri és leányköri munka feletti megbeszéléseken vettek részt. Az összes létszám, a kolozsváriakkal együtt 89 volt, sajnos az utóbbiak között sok volt, aki csak délelőtt, vagy csak délután vehetett részt s ez reájuk is, a tanfolyamra is kedvezőtlen volt. Így a kolozsváriak egy harmadrésznél többel. 33 résztvevővel voltak képviselve a konferencián. Ezenkívül voltak Nagyilondáról, Nagyenyedről (5), Mérából, Szurdukról, Szamosujvárról (3), Szilágysomlyóról (3), Nyárádselyéről. Szatmárnémetiből

(2), Zilahról (4), Bukarestből (2), Bethlenből, Érmihályfalváról, Brassóból (3), Gyalakutáról, Magyarlápósról, Temesvárról (3), Kőrödszentmártonból, Haranglábról, Mezőbegyenyéből, Tordáról (3), Borosjenőről, Nagyszalontáról (4), Székelyudvarhelyről (5), Bánffyhunyadról (2), Rátonból, Nagyváradról, Nagyernyéről, Nyászórol (2). Ezek közül vas. iskolai vezető konferenciára jött 60, bibliaköri és leánykörre 29. A délelőtti előadásokat mindnyájan együtt hallgatták.

A napi programm már a lap előző számában közölve volt. A reggeli bibliáórákat és esti imaórákat Pilder Mária, Deák Margit, Zágony Anna, László Dezső és dr. Imre Lajos vezették, mindegyik csoportban élénk megbeszélés volt. A délelőtti előadások közül nagy érdeklődést váltott ki mindegyik. Az elsón a váltság jelentőségéről hallottunk a ref. ember életében, mely kérdés felett részletes beszélgetés indult meg, a második előadás a munka módszeréről szólt, két csoportban, a harmadik Jeremiás prófétát mutatta be kora és munkája alapján. Délután módszeres konferenciák voltak, melyek a vas. iskolai és bibliaköri munka módszerével, egyes ágaival foglalkoztak. Az esti előadások közül egyet Kiss Erzsike dr. tartott az első segélynyújtásról, két másik vetített képes előadás volt. a baseli misszió borneoi munkájáról és Francke Ágostonról, a Sáfársági Mozgalom által az ifj. munka céljára vett vetítógéppel. Az utolsó délután beszámolóok hangzottak el az ott elnyert áldásokról, majd közös imaórát tartottunk, s végül Pilder Mária tartotta a záró áhitatot.

Az egész konferencia alaphangja, mely a beszámolókból is kihangzott, az a gondolat volt, hogy a munka Istene, s nekünk azt Isten kezébe kell letenni. Meglátszott az a súlyos felelősség, mellyel Isten bennünket az Ő munkájában megbízott, de az is, hogy amíg a munkát Istennek adjuk át, addig nem kell félnünk az akadályoktól. Más oldalról látszott annak a szüksége, hogy a vas. iskolai és leányegyleti munkában több belső előkészületre, személyes átadásra van szükség, mely mellett az egyének gondozása, utánjárás, személyes nevelés munkájának nem szabad hiányoznia. A vas. iskola és a bibliaköri munka is egész embert akar nevelni, olyanokat, akik egész életüket átadják Isten szolgálatára, ezért nem szabad megelégedni azzal, hogy heti egy bibliaórán vagy vas. iskolai tanítás alkalmával elvégeztük a reánk bízott óra megtartását. Igyekeznünk kell a reánk bízottak egész életét Isten ígéje szempontja alá helyezni és rávezetni őket, hogy ne csak egyes kérdéseikben, hanem minden dolgukban neki szolgáljanak.

Különösen fontos belátni minden vezetőnek azt, hogy a saját maga fegyelmezése, saját magának Isten akarata alá helyezése s az ilyen alkalmak felhasználása életbevágó jelentőségű a munkára nézve, azért az ilyen alkalmakkor mindenkinek igyekeznie kell felhasználni mindent arra, hogy Istennek ott meglátható aka-

ratát kész szívvel fogadhasa, s elszakíthassa magát minden olyan szórakozástól vagy foglalkozástól, mely ebben akadályozná.

A vidéki vendégek elszállásolásában és fogadásában a kolozsvári leányegylet és nőszövetség tagjai fejtettek ki hálára kötelező szívességet.

A munka.

Vasárnapi iskolai vezető konferencia volt Sepsiszentgyörgyön f. évi május 10—12. napjain, a sepsiszentgyörgyi egyházközösség rendezésében, a négy rikánbelöli egyházmegye vezetői számára. A konferenciára összesen 37-en voltak jelen, kik közül Sepsiszentgyörgyről 23, Oltszemről 1, Pákéból 1, Zaboláról 1, Brassoból 10, Zernestről 1 résztvevő jött. A reggeli bibliaórák textusai I. Sám. 3:1—21, I. Kor. 4:1—5, az esti imaóráké II. Kor. 5:11—21, I. Tim. 4. voltak, vasárnap istentiszteleten voltunk együtt a kollegiumban. A délelőtti előadások tárgyai: Ki a hívő, ki a keresztyén, ki a református? (dr. Tavasz S.) A nevelés a vas. iskolában (dr. Imre L.) A Biblia, mint tanulmányi tárgy, mint eszköz és mint táplálék (László D.), a megbeszélések a munka nehézségeiről, az egyház munkáiban a v. iskola által elfoglalt helyről szóltak. Konferencia beszámolója írásban történt két tétel közül egynek választásával. (A szercesenországi főember megtérése magyarázata, Mit kíván Isten tőlem, mint v. iskola vezetőtől?). Az egész konferencia rendkívül meleg, közvetlen volt, alkalom nyílt sok súlyos kérdés meglátására és megbeszélésére. Kívánjuk, hogy ez áldott napokból új erő és áldás származzék minden ott megjelent munkás munkájára.

Vetítógép a v. isk. munka szolgálatában. A Sáfársági Mozgalom az ifjúsági munka támogatására egy vetítógépet szerzett be, melyet az utazótitkár a jövő évben magával fog vinni olyan helyekre, ahol használható. Mivel ez a vasárnapi iskolai munkára is alkalmas, s mivel az utazótitkárnak meghatalmazása van arra, hogy a vas. iskolák munkájának is támogatására legyen, mindazok a v. isk. vezetők, akik az utazótitkár látogatását szükségesnek tartják, irjanak neki, s jelezzék azt is, hogy a vetítógépet vigye-e oda magával. Az utazótitkár látogatása az egyes egyházközösségeknek semmi pénzébe nem kerül, mert azoknak költségeit a belm. költségvetés fedezi. A vetítógépes előadások alkalmával azonban perselypénzt szoktunk szedni, melynek összege a gép felszerelésére, új képek beszerzésére fordítatik.

Új könyvek. A következő új, a vas. iskolai munkában használható s a vezető számára fontos könyvek jelentek meg: *Az egyházker. iratterjesztése* kiadásában: *Hartensten: Amos, a próféta* címmel, a próféta munkájának és jellemének ismertetése, mely az Amos könyve megismerésére nélkülözhetetlen. (Ára 10 lej); *dr. Illyés Géza: Bethlen Miklós és Adorján Gábor: Az istenes vén ember c. füzetek*, előbbi a nagy erdélyi kancellár, utóbbi Károlyi Gáspár pompás ismertetése. (Ára 2—2 lei). *Az Ifjú Erdély iratterjesztésében* megjelent *dr. Imre Lajos: A sáfárkodó egyház*, mely a sáfárság gondolatáról szól. (Ára 16 lei), a Minerva kiadásában *Csűrös Emília: „Fű kizöldül a sírhanton...”* elbeszélés kötete, melyben a magyar történelem kiváló alakjairól szól. (Ára 20 lei). Ajánljuk e füzeteket minden vezetőnek megszerzésre.

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.